

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
у справах з приводу затримання
іноземців або осіб без громадянства,
примусового повернення,
видворення та реадмісії

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за січень 2018 – жовтень 2021 року

ЗМІСТ

I. Практика застосування ст. 289 КАС України	4
1. Про повноважний суд для встановлення факту підроблення документа – паспорта громадянина України	4
2. Про підстави продовження строку затримання згідно з положеннями ст. 289 КАС України	7
3. Про продовження строку затримання згідно зі ст. 289 КАС України	10
4. Про правові наслідки недотримання строків звернення до суду з позовом про продовження строку затримання	12
5. Про підстави перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, на час розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту	13
6. Про підстави затримання з метою ідентифікації	15
7. Про підстави продовження строку затримання	17
8. Про мету затримання в порядку ст. 289 КАС України	19
9. Про відсутність підстав для продовження строку затримання	22
10. Про розгляд справ у порядку ст. 289 КАС України в суді апеляційної інстанції	24
11. Про утримання осіб у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, іноземців або осіб без громадянства, у яких немає документів, що дають право на виїзд з України, на час апеляційного оскарження судових рішень у справах за позовами з приводу їх затримання або продовження затримання	26
12. Про застосування заходу у вигляді застави в порядку ст. 289 КАС України	29
II. Примусове повернення, видворення та передача з України або прийняття в Україну іноземця або особи без громадянства (реадмісія)	32
1. Про умови застосування процедури реадмісії	32
2. Про застосування Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав, підписаної 25 вересня 2007 року	36
3. Про випадки неможливості застосування процедур реадмісії або примусового видворення	40
4. Про заборону застосування процедури примусового видворення до особи, яка звернулася із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту	42

5. Про підстави примусового видворення	44
6. Про поважні причини невиконання рішення про примусове видворення в добровільному порядку	47
7. Про вимоги до судового рішення про примусове видворення	49
8. Про право на забезпечення перекладу при прийнятті рішення суб'єкта владних повноважень про примусове видворення	51
9. Про підстави для відмови у примусовому видворенні	52
10. Про правила перебування іноземців на території України	54
11. Про заходи забезпечення позову у випадку оскарження рішення про примусове повернення з території України	56
12. Про підстави визнання протиправним рішення про примусове повернення з території України	58

I. Практика застосування ст. 289 КАС України

1. Про повноважний суд для встановлення факту підроблення документа – паспорта громадянина України

Адміністративний суд у межах розгляду позовної заяви про застосування судом до іноземця або особи без громадянства одного із заходів, визначених у ст. 289 КАС України, не є органом, уповноваженим надавати оцінку документам на предмет їх підроблення, оскільки факт підроблення документів може бути встановлено виключно в межах кримінального судочинства.

До особи, яку не було встановлено за результатами процедури встановлення особи органами міграційної служби та яка перебуває в судовій процедурі встановлення особи, не застосовуються заходи, визначені у ст. 289 КАС України

31 травня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби у м. Києві та Київській області на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 10 серпня 2020 року у справі № 473/2302/20 за позовом Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби у м. Києві та Київській області до ОСОБА_1 про затримання з метою ідентифікації з помещенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

17 липня 2020 року позивач звернувся до суду з позовом до ОСОБА_1 про затримання з метою ідентифікації з помещенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні. В обґрунтування позовних вимог позивач вказував, що відповідач умисно порушує чинне законодавство, ухиляючись від легалізації факту свого перебування на території України, та вдається до будь-яких дій задля перешкоджання встановленню своєї особи та громадянської належності.

Позивач зазначав, що 14 листопада 2020 року детективами Національного антикорупційного бюро України під час проведення слідчих дій у кримінальному провадженні №52017000000000839 від 28 листопада 2017 року було затримано та доставлено до службового приміщення Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби у м. Києві та Київської області ОСОБА_1, як такого, що порушив законодавство України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, а саме проживав на території України без документів, які б надавали йому право законного перебування на території України. Проведеною перевіркою встановлено, що на ім'я відповідача як ОСОБА_1 був виданий паспорт серії НОМЕР_1, який в подальшому був вилучений у зв'язку з виявленням ознак його підробки. При цьому, останній також використовував

паспорт громадянина України, серії НОМЕР_2, виданий 20 березня 2014 року Перевальським РС УДМС України у Луганській області на ім'я ОСОБА_1 (бланк якого визнано недійсним), та на підставі останнього намагався отримати паспорт громадянина України для виїзду за кордон.

У грудні 2018 року відповідач звернувся до Генерального консульства України в Стамбулі з проханням документувати його посвідченням на повернення в Україну, де зазначив, що він є уродженцем Російської Федерації. Під час здійснення перевірки правоохоронними органами Туреччини встановлено, що при в'їзді на територію країни відповідач використовував паспорт громадянина України для виїзду за кордон на ім'я ОСОБА_3, серії НОМЕР_3, виданий 14 вересня 2011 року, орган видачі 7101. У зв'язку із порушенням встановлених правил перебування на території України 14 липня 2020 року відповідача було притягнуто до адміністративної відповідальності за частиною першою статті 203 Кодексу України про адміністративні правопорушення з накладенням на нього стягнення в вигляді штрафу в розмірі 5100,00 грн. Того ж дня уповноваженою особою УДМС у м. Києві та Київської області прийнято рішення про адміністративне затримання відповідача у зв'язку із вчиненням останнім адміністративного правопорушення.

Рішенням Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 17 липня 2020 року позов задоволено, оскільки за наданою Департаментом з питань громадянства, паспортизації та реєстрації ДМС України інформацією відповідач з питань оформлення громадянства України не звертався. За наслідками розгляду питання щодо встановлення факту його постійного проживання на території України у судовому порядку, постановою Верховного Суду від 08 квітня 2020 року у встановленні даного факту було відмовлено.

При цьому, на момент затримання відповідач не мав паспорту або іншого документа, які б посвідчували його особу, приналежність його до громадянства будь якої держави. При цьому, суд першої інстанції зазначив, що надані в судовому засіданні свідоцтво про народження, посвідчення водія не можуть слугувати беззаперечним аргументом його ідентифікації, а можуть лише посприяти органам державної влади у вчиненні відповідних дій у цьому напрямку.

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 10 серпня 2020 року апеляційну скаргу ОСОБА_1 задоволено. Рішення Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 17 липня 2020 року скасовано. Ухвалено у справі № 473/2302/20 нову постанову, якою відмовлено у задоволенні адміністративного позову ЦМУ ДМС у м. Києві та Київській області. Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення про відмову у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції виходив з того, що відповідачем були пред'явлені належні та достатні документи для встановлення його особи.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судове рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі предметом розгляду є вимога ЦМУ ДМС у м. Києві та Київської області про затримання відповідача на підставі статті 289 КАС України з метою

ідентифікації з помещенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

З аналізу положень статті 289 КАС України слідує, що визначена цією нормою процедура може бути застосована виключно до іноземців або осіб без громадянства та передбачає затримання таких осіб з примусовим помещенням в пунктах тимчасового перебування на визначений строк. Застосовуватися такі заходи можуть у виключних випадках, зокрема, у разі вчинення порушення законодавства України з прикордонних питань або про правовий статус іноземців за умови відсутності у іноземців або осіб без громадянства документа, що дає право на виїзд з України. Ця процедура не може бути застосована до громадян України. При цьому, розглядаючи цю категорію спорів, суди повинні враховувати положення статей 9, 29 Загальної декларації прав людини 1948 року та статті 9 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року, статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до яких ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання, а при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина може зазнавати лише таких обмежень, які встановлені законом виключно для забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших людей, а також забезпечення справедливих вимог моралі, суспільного порядку і загального добробуту.

Верховний Суд зауважив, що згідно з пунктом 1 статті 5 Конвенції мається на увазі фізична свобода особи, і мета цього положення полягає в недопущенні свавільного позбавлення такої свободи. Перелік винятків стосовно можливості обмеження права на свободу, яке гарантує пункт 1 статті 5, є вичерпним, і лише вузьке тлумачення цих винятків відповідатиме меті цього положення.

Колегія суддів Верховного Суду зазначила, що іноземцем є особа, яка не перебуває у громадянстві України і є громадянином (підданим) іншої держави або держав, а особою без громадянства є особа, яка не розглядається як громадянин будь-якою державою в силу дії її закону. Натомість, громадянином України є особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України. У такому разі між фізичною особою - громадянином України і Україною виникає відповідний правовий зв'язок, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках.

При цьому до відповідача не можуть бути застосовані передбачені приписами статті 289 КАС України обмеження, оскільки позивачем не надано належних та допустимих доказів, що відповідач є іноземцем або особою без громадянства. Натомість відповідачем на підтвердження того, що він є громадянином України надано відповідні докази і хоч позивач і вважає їх підробленими, кримінальне провадження № 12016230030001131, у межах якого встановлювалися обставини підроблення паспорту на ім'я ОСОБА_1 НОМЕР_1 закрито на підставі пункту 2 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України.

Верховний Суд наголосив, що адміністративний суд у межах розгляду позовної заяви про застосування судом до іноземця або особи без громадянства

одного з заходів, визначених у статті 289 КАС України не є органом, уповноваженим надавати оцінку документам на предмет їхнього підроблення. Факт підроблення документів може бути встановлено виключно у межах кримінального судочинства.

При цьому сумніви позивача у тому, що відповідач є тією самою особою, на ім'я якої пред'являє документи, мають вирішуватися в установленій законом процедурі, та не надають органам міграційної служби достатніх підстав стверджувати, що особа є іноземцем чи особою без громадянства, до якої можливо застосувати процедуру затримання з метою ідентифікації на підставі приписів статті 289 КАС України

Колегією суддів Верховного Суду встановлено, що у провадженні Печерського районного суду м. Києва перебуває справа за заявою ОСОБА_1, заінтересована особа ЦМУ ДМС у м. Києві та Київської області, про встановлення особи, яка є громадянином України. а тому ОСОБА_1, як особа, яку не було встановлено за результатами процедури встановлення особи органами міграційної служби, перебуває у судовій процедурі встановлення особи.

Колегія суддів дійшла висновку про недоведеність правових підстав для застосування до відповідача, як до іноземця чи особи без громадянства, процедури затримання з метою його ідентифікації на підставі норм статті 289 КАС України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 31 травня 2021 року у справі № 473/2302/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97357061>.

2. Про підстави продовження строку затримання згідно з положеннями ст. 289 КАС України

У випадку відсутності співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації та неодержання інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи, строк затримання такої особи може бути продовжено шляхом подання відповідного адміністративного позову, який подається кожні шість місяців

19 листопада 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 3 липня 2020 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2020 року у справі № 743/859/20 за позовом Центрального міжрегіонального управління Державної міграційної служби у місті Києві та Київській області до громадянина Російської Федерації ОСОБА_1 про продовження строку затримання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з вказаним позовом, в якому просило продовжити строк затримання громадянина Російської Федерації ОСОБА_1 на шість місяців.

В обґрунтування позовних вимог зазначено, що відповідача, згідно з рішенням Печерського районного суду міста Києва від 8 січня 2020 року, затримано з поміщенням його до ПТПІ з метою забезпечення його передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію терміном на шість місяців. Позивачем вживалися заходи щодо виконання рішення суду, в той час, неможливо ініціювати процедуру реадмісії за стандартною процедурою через відсутність співпраці відповідача та неодержання інформації з країни громадянської належності останнього щодо встановлення його особи.

Рішенням Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 3 липня 2020 року, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 22 липня 2020 року, позов задоволено. Продовжено строк затримання громадянина Російської Федерації ОСОБА_1 на шість місяців.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За приписами частин одинадцятої та тринадцятої статті 289 КАС України, строк затримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, становить шість місяців. За наявності умов, за яких неможливо ідентифікувати іноземця або особу без громадянства, забезпечити примусове видворення чи реадмісію особи у зазначений строк або прийняти рішення за заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, цей строк може бути продовжений, але не більш як на вісімнадцять місяців.

Умовами, за яких неможливо ідентифікувати іноземця чи особу без громадянства, забезпечити примусове видворення чи реадмісію особи, є: 1) відсутність співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації; 2) неодержання інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи.

З системного аналізу наведених правових норм слідує, що у випадку відсутності співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації та неодержання інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи, строк затримання такої особи може бути продовжено шляхом подання відповідного адміністративного позову, який подається кожні шість місяців.

Законом України від 5 червня 2013 року «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію» ратифіковано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом

Російської Федерації про реадмісію, підписану 22 жовтня 2012 року. Вказаною Угодою, а також Інструкцією про порядок реалізації компетентними та уповноваженими органами України міжнародних угод про реадмісію осіб, затвердженої наказом МВС України від 16 лютого 2015 року №158, визначено підстави та порядок реалізації компетентними та уповноваженими органами України положень про реадмісію (приймання-передавання) громадян обох держав, а також порядок їх взаємодії під час здійснення реадмісійних процедур.

Відповідно до положень вказаної інструкції, проведення заходів реадмісії з будь-якою договірною стороною передбачає ряд організаційних заходів, які включають процедуру ідентифікації особи, обмін інформацією між сторонами, та сам процес передачі особи від одного компетентного органу до другого компетентного органу.

Розділом VI Інструкції про примусове повернення та примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства, затвердженої наказом МВС України, Адміністрації ДПС України, СБУ від 23 квітня 2012 року №353/271/150, визначено порядок дій з ідентифікації та документування іноземців. Згідно з пунктом 1 Розділу VI зазначеної Інструкції передбачено, що якщо іноземець не має документів, що посвідчують особу, орган ДМС, орган охорони державного кордону України або орган СБУ вживають заходів щодо його ідентифікації та документування. З цією метою, до дипломатичних представництв або консульських установ держави походження іноземця надсилаються відповідні запити, до яких долучаються кольорові фотокартки на кожну особу, заповнені анкети визначеного консульською установою зразка та інші відомості про іноземця, які дають змогу встановити особу та підтвердити громадянство.

Таким чином, анкета визначеного зразка, заповнена іноземцем, є необхідною складовою для проведення процедури ідентифікації іноземця.

Відповідно до частини четвертої статті 30 №3773-VI іноземці та особи без громадянства, які не мають законних підстав для перебування на території України, затримані в установленому порядку та підлягають примусовому видворенню за межі України, у тому числі прийняті відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, протягом строку, необхідного для їх ідентифікації та забезпечення примусового видворення (реадмісії) за межі України, але не більше як на 18 місяців.

Таким чином, громадяни, які не мають законних підстав для перебування на території України, підлягають реадмісії, що в свою чергу виключає можливість застосування до них процедури примусового видворення, а відповідно й затримання з метою поміщення до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні для ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

Проте у разі відсутності доказів того, що відповідач є громадянином Російської Федерації, виключається можливість застосування до спірних правовідносин положень Угоди.

Такого ж правового висновку за аналогічних фактичних обставин справи дійшов Верховний Суд у постанові від 7 лютого 2019 року у справі №308/8109/17.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 листопада 2020 року у справі № 743/859/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92972352>.

3. Про продовження строку затримання згідно зі ст. 289 КАС України

Карантинні обмеження та закриття державного кордону на час пандемії коронавірусу не є підставами для продовження строку затримання іноземця або особи без громадянства, адже не належать до обставин, передбачених приписами ст. 289 КАС України, які є вичерпними

28 січня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Державної міграційної служби України в Чернігівській області на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 10 вересня 2020 року у справі № 743/1046/20 за позовом Управління Державної міграційної служби України в Чернігівській області до громадянина Азербайджанської Республіки ОСОБА_1 про продовження строку затримання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до громадянина Азербайджанської Республіки ОСОБА_1 про продовження строку затримання відповідача в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на шість місяців.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що рішенням Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 20 лютого 2020 року відповідача затримано та поміщено до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України до 16 серпня 2020 року та примусово видворено за межі території України. 03 липня 2020 року з Департаменту у справах іноземців та осіб без громадянства ДМС надійшла відповідь про готовність забезпечення організації придбання авіаквитка за рахунок бюджетних коштів для здійснення примусового видворення відповідача після завершення відповідних (тендерних) процедур та укладення договору на закупівлю послуг з організації примусового видворення за межі України нелегальних мігрантів, та звернуто увагу на відсутність авіасполучення з Азербайджанською Республікою.

Суд першої інстанції позов задовольнив.

Апеляційний суд постановою від 10 вересня 2020 року скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення, яким у задоволенні адміністративного позову відмовив. Таке рішення апеляційного суду ґрунтується на тому, що колегією суддів не встановлено підстав визначених ч.13 ст.289 КАС України,

за наявності яких неможливо виконати судові рішення про примусове видворення іноземця, особа якого ідентифікована. Посилання міграційного органу на карантинні обмеження та закриття державного кордону з Азербайджанською Республікою на час пандемії коронавірусу, не є підставою для продовження строку затримання іноземця, оскільки вони не відносяться до обставин, передбачених ст.289 КАС України, які є вичерпними.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржуване судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Спірним питанням у цій справі є застосування норм частини одинадцятої статті 289 КАС України в частині продовження строку затримання іноземця, особа якого є ідентифікованою, в пункті тимчасового перебування іноземця та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні за наявності умов, за яких неможливо забезпечити примусове видворення особи, а саме з огляду на виключні обставини, пов'язані з пандемією COVID-19 та превентивними заходами із обмеження/зупинення авіасполучення.

Частиною 13 ст. 289 КАС України, регламентовано дві умови, наявність хоча б однієї з яких надає підстави для прийняття адміністративним судом рішення про продовження затримання такої особи в межах максимально можливого строку (18 місяців), а саме: 1) відсутність співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації; 2) неохочення інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи.

Верховний Суд зазначив, що особа відповідача ідентифікована позивачем, а необхідність продовження строку затримання позивачем мотивована тим, що неможливо забезпечити примусове видворення відповідача з огляду на виключні обставини, пов'язані з пандемією COVID-19 та превентивними заходами із обмеження/зупинення авіасполучення.

У даному випадку, особу відповідача вже було належним чином ідентифіковано, проте через карантинні обмеження, не було виконано рішення Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 20 лютого 2020 року про видворення відповідача за межі території України.

З огляду на встановлені судами обставини справи та враховуючи те, що чинним законодавством наведено вичерпний перелік підстав, які передбачають неможливість примусового видворення особи, а продовження строку затримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні можливе лише за їх наявності, колегія суддів Верховного Суду вказала про відсутність підстав для задоволення позову.

Посилання позивача на карантинні обмеження та закриття державного кордону на час пандемії коронавірусу не є підставою для продовження строку затримання відповідача, адже не відносяться до обставин, передбачених приписами ст. 289 КАС України, які є вичерпними.

При цьому колегія суддів зазначила, що посилання позивача на норми ч. 4 ст. 30 Закону № 3773-VI в даному випадку є безпідставними, оскільки спеціальною нормою, яка визначає підстави для продовження строку затримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні є саме частина одинадцята ст. 289 КАС України, зміст якої розкривається частиною тринадцятою вказаної статті.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 січня 2021 року у справі № 743/1046/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94511675>.

4. Про правові наслідки недотримання строків звернення до суду з позовом про продовження строку затримання

Порушення позивачем строку звернення до суду, встановленого ч. 12 ст. 289 Кодексу адміністративного судочинства України (не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення строку затримання), тягне за собою залишення позову без розгляду

06 грудня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області на ухвалу Приморського районного суду м. Одеси від 06 листопада 2018 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 11 грудня 2018 року у справі № 522/19225/18 за позовом Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області до ОСОБА_1 про продовження строку затримання з метою забезпечення примусового видворення за межі території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У жовтні 2018 року Головне управління Державної міграційної служби України в Одеській області звернулося до суду з позовом, в якому просило продовжити строк затримання на шість місяців до 03.05.2019 громадянина В'єтнаму ОСОБА_1, з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

На обґрунтування позовних вимог Головне управління Державної міграційної служби України в Одеській області посилалося на те, що на даний час неможливо забезпечити примусове видворення відповідача у зв'язку з тим, що до теперішнього часу інформація від Посольства В'єтнаму в Україні щодо підтвердження факту належності відповідача до громадянства В'єтнаму не надходила та тим, що він не може бути документований сертифікатом на повернення в країну походження, що в свою чергу не дає можливості виконати рішення про його примусове видворення за межі України.

Ухвалою Приморського районного суду м. Одеси від 06 листопада 2018 року, залишеною без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 11 грудня 2018 року, позов залишено без розгляду.

Залишаючи без розгляду позов, суди попередніх інстанцій виходили з того, що позивач звернувся до суду з цим позовом за три дні до закінчення строку затримання відповідача, з пропуском строку для звернення до суду, встановленого частиною дванадцятю статті 289 Кодексу адміністративного судочинства України.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що головне управління Державної міграційної служби України в Одеській області звернулося до суду з цим позовом про продовження строку затримання з метою забезпечення примусового видворення за межі території України громадянина В'єтнаму ОСОБА_1 - 31.10.2018, тобто за три дні до закінчення строку його затримання, що свідчить про порушення позивачем строку звернення до суду, встановленого частиною дванадцятю статті 289 Кодексу адміністративного судочинства України.

З наведених положень Кодексу адміністративного судочинства України вбачається, що у випадку пропуску строку звернення до суду підставами для розгляду справи є лише наявність поважних причин, тобто, обставин, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи, та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення відповідних дій та підтвержені належними доказами.

Колегія суддів вказала, що дотримання строків звернення до адміністративного суду є однією з умов дисциплінування учасників цих відносин у випадку, якщо вони стали спірними, а також однією із гарантій дотримання в суспільних відносинах принципу правової визначеності, як складової принципу верховенства права, проте позивач не скористався цією можливістю у встановлений законом строк, а надав позовну заяву з пропуском строку, не надавши докази поважних причин пропуску строку, наслідком якого є залишення позову без розгляду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 06 грудня 2019 року у справі № 522/19225/18 можна ознайомитися за посиланням <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86162329>.

5. Про підстави перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, на час розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

У разі звернення особи під час її перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні,

вона продовжує перебувати в зазначеному пункті до остаточного прийняття рішення за заявою

12 листопада 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 4 червня 2020 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 25 червня 2020 року у справі № 473/1650/20 за позовом військової частини 1493 Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України до ОСОБА_1 про продовження строку затримання особи, поміщеної до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У червні 2020 року позивач звернувся до суду з вказаним позовом, в якому просив продовжити строк затримання ОСОБА_1 поміщеного до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, на строк, необхідний для прийняття рішення за заявою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, але не більше ніж на шість місяців, а саме до 6 грудня 2020 року.

В обґрунтування позовних вимог зазначено, що 6 грудня 2019 року о 17 год. 50 хв. ОСОБА_1, який ідентифікував себе, як громадянин Сирії, був виявлений та затриманий прикордонним нарядом «Прикордонний патруль» від віпс «Ужгород» в районі 308 прикордонного знаку, 550 м до ЛКД, при спробі незаконного перетину державного кордону з України в Словацьку Республіку. Документи, що посвідчують особу та підтверджують законність перебування на території України у відповідача відсутні.

Рішенням Вознесенського міськрайонного суду Миколаївської області від 4 червня 2020 року, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 25 червня 2020 року, позов задоволено.

Суд першої інстанції, задовольняючи позовні вимоги, з висновком якого погодився апеляційний суд, дійшов висновку про обґрунтованість позовних вимог зважаючи на відсутність у ОСОБА_1 статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, місця проживання, законних джерел існування на території України, а також вчинення ним адміністративного правопорушення, передбаченого частиною другою статті 204-1 КУпАП (перетинання або спроба перетинання державного кордону України в будь-який спосіб поза контрольними пунктами в'їзду-виїзду без відповідних документів, вчинені групою осіб)

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Затримання іноземця або особи без громадянства та поміщення до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України, можливо також з метою ідентифікації, однак з обов'язковим забезпеченням примусового видворення з України.

Стаття 289 КАС визначає особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства.

Про продовження строку затримання не пізніш як за п'ять днів до його закінчення орган (підрозділ), за клопотанням якого затримано іноземця або особу без громадянства, кожні шість місяців подає відповідний адміністративний позов. У такому позові зазначаються дії або заходи, що вживалися органом (підрозділом) для ідентифікації іноземця або особи без громадянства, забезпечення виконання рішення про примусове видворення (реадмісію) або для розгляду заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні.

Колегія суддів зазначила, що нормами чинного законодавства передбачено, що у разі звернення особи під час її перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, вона продовжує перебувати в зазначеному пункті до остаточного прийняття рішення за заявою. За наявності умов, за яких неможливо прийняти рішення за заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, цей строк може бути продовжений, але не більш як на вісімнадцять місяців.

Верховний Суд вказав, що 29 січня 2020 року ОСОБА_1 звернувся до Управління державної міграційної служби України у Волинській області із заявою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту. За повідомленням Управління державної міграційної служби України у Волинській області від 24 червня 2020 року заява ОСОБА_1 про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту розглянута та разом з рекомендаційним висновком направлена до ДМС України для прийняття рішення.

Враховуючи те, що на час розгляду справи, рішення міграційного органу за вказаною вище заявою про визнання ОСОБА_1 біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні відсутнє, Верховний Суд дійшов висновку про те, що наявні підстави для продовження строку затримання ОСОБА_1 в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 листопада 2020 року у справі № 473/1650/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92811338>.

6. Про підстави затримання з метою ідентифікації

Порушення особою законодавства України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства у випадку, коли немає документів, які посвідчують особу, та відсутність документів, що свідчать про законне перебування на території

України, є підставою для затримання особи з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення з території України з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України

13 лютого 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу представника відповідача ОСОБА_3 - ОСОБА_4 на постанову Бориспільського міськрайонного суду Київської області, прийняту 03 серпня 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду, постановлену 11 вересня 2017 року у справі № 359/5975/17 за позовом управління державної міграційної служби України в Київській області в особі Бориспільського районного відділу до особи, яка назвалась громадянином Республіки Грузія ОСОБА_3, про затримання з метою ідентифікації особи з поміщенням до пункту тимчасового перебування.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У серпні 2017 року позивач звернувся до суду з позовом до особи, що назвалась громадянином Республіки Грузія ОСОБА_3 (далі - відповідач), в якому просив винести постанову про затримання з метою ідентифікації громадянина Республіки Грузія, ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1 з поміщенням до Чернігівського пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України.

В обґрунтування позову позивач зазначив, що 02 серпня 2017 року під час проведення цільових профілактичних заходів з нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері в місті Бориспіль на території Міжнародного аеропорту «Бориспіль» співробітниками Управління карного розшуку Головного управління національної поліції та Відділу організації запобігання нелегальній міграції, реадмісії та видворення УДМС України в Київській області був виявлений громадянин Республіки Грузія ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, який перебуває на території України без наявних законних підстав та документів, які б надавали право законного перебування його на території України на визначений термін. В результаті проведення перевірки наявних у відповідача документів (довідка про звільнення з місць позбавлення волі) встановлено, що громадянин Республіки Грузія ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, знаходиться на території України за документами, які є недійсними.

Бориспільський міськрайонний суд Київської області постановою від 3 серпня 2017 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 11 вересня 2017 року позов задовольнив.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів зазначила, що на момент затримання відповідача, у нього були відсутні документи, який посвідчує особу та відомості про законний в'їзд

і подальше законне перебування на території України, що підтверджується матеріалами справи.

Обставин, які вказані в статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод або статті 31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», та які унеможливають примусове видворення за межі України, не встановлено. Також не встановлено обставин, відповідно до яких на відповідача поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту». Крім того, відповідач не звертався до управління Державної міграційної служби у Чернігівській області з заявою про надання йому статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту.

Колегія суддів зазначила, що примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства повинні передувати дві обставини: перша - прийняття рішення відповідним компетентним органом про примусове повернення та друга - ухилення від виїзду після прийняття рішення про повернення або наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилитимуться від виконання такого рішення. Дана позиція також висловлена в постанові Пленуму Вищого адміністративного суду України № 1 від 25 червня 2009 року «Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця, видворення іноземця чи особи без громадянства з України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні».

Оскільки відповідач порушив законодавство України про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, а саме: не має документів, які посвідчують особу, та не надав суду доказів про своє законне перебування на території України, то є законні підстави для затримання відповідача з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення з території України, з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 лютого 2019 року у справі № 359/5975/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79818364>.

7. Про підстави продовження строку затримання

Відсутність відповідей із відповідного Посольства іншої держави в Україні може бути підставою для продовження строку затримання іноземця або особи без громадянства лише за умови неможливості ідентифікації його особи

20 серпня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України Одеської області на рішення Приморського районного суду м. Одеси від 30 січня 2020 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду у справі № 522/21484/19 за позовом Головного управління

Державної міграційної служби України Одеській області до громадянки Афганістану ОСОБА_1 про продовження строку затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У грудні 2019 року позивач звернувся до суду з позовом до громадянки Афганістану ОСОБА_1, у якому просив продовжити строк затримання на шість місяців до 08 липня 2020 року громадянки Афганістану ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що на даний час неможливо забезпечити примусове видворення відповідача, у зв'язку з тим, що до теперішнього часу інформація від Посольства Афганістану в Україні щодо підтвердження факту належності відповідача до громадянства Афганістану не надходила, та тим, що вона не може бути документована сертифікатом на повернення в країну походження, що в свою чергу не дає можливості виконати рішення про їх примусове видворення за межі України.

Рішенням Приморського районного суду м. Одеси від 30 січня 2020 року, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 25 лютого 2020 року, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Продовження строку затримання застосовується адміністративним судом виключно у разі наявності умов, за яких неможливо забезпечити примусове видворення особи у зазначений строк.

Пункт 2 Порядку про продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України, затверджений Постановою Кабінетом Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 150 (далі - Порядок № 150) передбачає: Іноземці та особи без громадянства, які на законній підставі прибули в Україну, можуть тимчасово перебувати на її території: 1) протягом наданого візою дозволу в межах строку дії візи в разі в'їзду осіб без громадянства чи іноземців, які є громадянами держав з візовим порядком в'їзду, якщо інший строк не визначено міжнародними договорами України; 2) не більш як 90 днів протягом 180 днів у разі в'їзду іноземців, які є громадянами держав з безвізовим порядком в'їзду, якщо інший строк не визначено міжнародними договорами України. Порядок обчислення зазначеного строку встановлюється МВС; 3) на період дії візи, але не більш як 90 днів протягом 180 днів у разі в'їзду за візою, оформленою до 11 вересня 2011 року.

Згідно пункту 12 Інструкції «Про затвердження Інструкції про порядок утримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні», яка затверджена Міністерством Внутрішніх Справ від 29 лютого 2016 року № 141

(далі - Інструкція № 141) Іноземці та особи без громадянства утримуються в ПТПІ протягом строку, необхідного для виконання постанови адміністративного суду: про примусове видворення з України; затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення з України; затримання з метою ідентифікації та забезпечення передачі відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, але не більш як 12 місяців.

Верховний Суд вказав, що належність відповідача до громадянства Афганістану підтверджена закордонним паспортом, зі строком дії до 21 серпня 2021 року. При цьому, копія паспорта відповідача була додана до позовної заяви, яка засвідчена з оригіналом посадовими особами ГУДМС України в Одеській області. Крім того, в матеріалах справи відсутні докази відмови відповідача співпрацювати під час процедури ідентифікації.

Колегія суддів зазначила, що відсутність відповідей з Посольства Афганістану в Україні може бути підставою для продовження строку затримання відповідача, лише за умови неможливості ідентифікації його особи, як це передбачено статтею 289 КАС України. При цьому, враховано також матеріали адміністративної справи № 522/11335/19, в межах розгляду якої встановлено ім'я та прізвище відповідача, місце народження, а також дату народження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 серпня 2020 року у справі № 522/21484/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91080298>.

8. Про мету затримання в порядку ст. 289 КАС України

Правовий аналіз норм матеріального та процесуального права щодо вирішення питання про затримання іноземця або особи без громадянства, стосовно якої подано адміністративний позов про примусове видворення, вказує на те, що за наявності певних перелічених у цих нормах умов існує правова можливість здійснити таке затримання як з метою ідентифікації та забезпечення видворення за межі території України, так і лише для забезпечення видворення за межі території України як досягнення самостійної мети без необхідності ідентифікації

27 лютого 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Роменського міського відділу Управління Державної міграційної служби України в Сумській області на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 20 вересня 2019 року у справі № 585/2811/19 за позовом Роменського міського відділу Управління Державної міграційної служби України в Сумській області до ОСОБА_1 про примусове видворення особи без громадянства за межі території України та його затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У липні 2019 року позивач звернувся до суду з позовом до ОСОБА_1, у якому просив примусово видворити за межі території України ОСОБА_1 та затримати його строком на 6 місяців з метою ідентифікації та забезпечення примусового

видворення за межі території України з помещенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

Вимоги позову мотивовано тим, що з ГУНП в Сумській області надійшов лист щодо примусового видворення за межі України особи без громадянства ОСОБА_1, який 25 липня 2019 року буде звільнений з ДУ «Роменська ВК (№56)», останній відбуває покарання за частиною першою статті 121 Кримінального кодексу України. Суспільна небезпечність перебування ОСОБА_1 на території України після закінчення терміну відбування покарання полягає у можливому здійсненні ним злочинної діяльності проти основ громадської безпеки і порядку, недоторканості державного кордону України, миру і безпеки людства, що несе у собі загрозу життєво важливим інтересам людини і громадянина, суспільства і держави. ОСОБА_1, перебуваючи у місцях позбавлення волі, будучи фактично нелегальним мігрантом, не надав до відповідних органів документи з метою легалізації на території України, чи оформлення належності до громадянства та паспортного документу країни походження з метою виїзду з території України.

25 липня 2019 року відносно ОСОБА_1 складений протокол про адміністративне правопорушення серії ПР МСМ № 052123 за частиною першою статті 203 КУпАП та застосовано до нього адміністративне стягнення у вигляді штрафу у розмірі 1700 грн., відповідно до постанови про накладення адміністративного стягнення серії ПН МСМ № 048898 від 25 липня 2019 року, штраф не сплачений так як, зі слів відповідача, він не має коштів на сплату стягнення. Тому є підстави вважати, що ОСОБА_1 не покине територію України та буде знаходитися тут нелегально.

Крім того, з метою пошуку засобів для існування ОСОБА_1 може скоювати адміністративні та кримінальні правопорушення. За результатами перевірки, проведеної за наявними обліками територіальних органів ДМС та відомчої інформаційної системи «Оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» ЄІАС УМП встановлено, що ОСОБА_1 на території України зареєстрованим не значиться, громадянства не набував, посвідкою на постійне проживання та тимчасове проживання не документувався. Під час перебування на території України (Державній установі «Роменська виправна колонія (№56)») до підрозділів ДМС України щодо продовження термінів чи з інших питань перебування на території України не звертався.

Рішенням Ровенського міськрайонного суду Сумської області від 25 липня 2019 року позов задоволено.

Постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 20 вересня 2019 року скасовано рішення Ровенського міськрайонного суду Сумської області від 25 липня 2019 року та прийнято нову постанову, якою відмовлено у задоволенні позову.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції скасував, а рішення суду першої інстанції залишив в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства підлягають особи у випадку їх ухилення без поважних причин від виїзду в установлений рішенням про примусове повернення строк, або коли існують обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства буде ухилятися від виконання такого рішення ще до спливу цього строку.

Верховний Суд зазначив, що відповідні органи за наявності підстав, передбачених частини першої статті 30 Закону № 3773- VI (тобто або не виконання у встановлений строк рішення про примусове повернення, або при наявності підстав вважати, що така особа буде ухилятися від виконання такого рішення) після виявлення/затримання такої особи невідкладно здійснюють підготовку для звернення з позовом до суду. При цьому, законодавством передбачена можливість подання до адміністративного суду позовної заяви відповідно до частини першої статті 289 КАС України. В той же час, правовий аналіз норм матеріального та процесуального права щодо вирішення питання затримання іноземця або особи без громадянства стосовно якої подано адміністративний позов про примусове видворення, дає Суду право дійти висновку, що за наявності певних перелічених у цих нормах умов, існує правова можливість здійснити таке затримання як з метою ідентифікації та забезпечення видворення за межі території України, так і лише для забезпечення видворення за межі території України, як досягнення самостійної мети без необхідності ідентифікації.

Колегія суддів вказала, що одразу після звільнення відповідача з місць позбавлення волі, 25 липня 2019 року Роменським міським відділом Управління Державної міграційної служби України в Сумській області було прийнято рішення № 3 про примусове повернення до країни походження або третьої країни особи без громадянства ОСОБА_1, зобов'язано його покинути територію України у термін до 23 серпня 2019 року. При прийнятті рішення про примусове повернення так і зверненні з позовом до суду, позивач наголошував та наявності передбачених вищенаведеними правовими нормами підстав для його задоволення у повному обсязі. Позивач доводив, що відповідач був неодноразово судимий за тяжкі злочини та відбував покарання, перебуває на території України без належних на то законних підставах, засобів до існування та коштів немає, що може спровокувати на вчинення інших злочинів, за даними ЄІАС УМП відповідач на території України не зареєстрований, паспортний документ для виїзду з України та що посвідчує особу відсутній, існує лише довідка про звільнення з місця позбавлення волі.

Частиною 1 статті 15 Закону № 3773-УІ наведений перелік документів, за якими здійснюється в'їзд в Україну та виїзд з України іноземцями та особами без громадянства. Основними такими документами є паспортний документ за наявності відповідної візи, якщо інший порядок в'їзду та виїзду не встановлено законодавством чи міжнародним договором України, відповідні посвідки на постійне або тимчасове проживання, посвідченням особи без громадянства для виїзду за кордон, проїзний документом для виїзду за кордон тощо.

Колегія суддів зазначила, що довідка про звільнення, видана 25 липня 2019 року Державною установою Роменська виправна колонія (№56), яка має фотокартку відповідача, не є передбаченим частиною першою статті 15 Закону № 3773-УІ документом, що дає можливість відповідачу здійснити виїзд з території України.

Верховний Суд погодився з висновком суду першої інстанції про обґрунтованість підстав вважати щодо можливості ухилення відповідача від виконання рішення про його примусове видворення, та про необхідність затримання відповідача із поміщенням його до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України. При цьому існує ризик втечі відповідача, а так само відсутні документи, що дає право на виїзд з України, що в свою чергу робить неможливим для відповідача самостійного залишення території України.

Верховний Суд дійшов висновку, що затримання особи-відповідача не зважаючи на серйозність заходу, з огляду на встановлені судами фактичні обставини, є цілком виправданими та належними, тому як в даному випадку застосування інших, менш суворих заходів, буде недостатніми для гарантування виконання такою особою певних обов'язків пов'язаних із залишенням території України. Затримання до закінчення проведення процедури видворення, в тому числі для належної ідентифікації особи, відповідає національному законодавству, воно є також необхідним за конкретних обставин.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 лютого 2020 року у справі № 585/2811/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87868646>.

9. Про відсутність підстав для продовження строку затримання

Невиконання судового рішення про примусове видворення за межі України іноземця або особи без громадянства з незалежних від такої особи причин протягом тривалого часу не є підставою для продовження строку її затримання

27 вересня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Олександрівського районного відділу у місті Запоріжжі Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області на постанову Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 6 червня 2017 року та ухвалу Київського апеляційного адміністративного суду від 3 липня 2017 року у справі № 743/719/17 за позовом Олександрівського районного відділу у місті Запоріжжі Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області до громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 про продовження строку затримання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У травні 2017 року Олександрівський РВ УДМС України в Запорізькій області звернувся до суду з вказаним позовом.

В обґрунтування позовних вимог зазначив, що постановою Жовтневого районного суду міста Запоріжжя від 7 грудня 2016 року, громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1, примусово видворено за межі території України та задоволено клопотання про затримання відповідача з поміщенням до Чернігівського пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, на строк не більше 6 (шести) місяців. У зв'язку з відсутністю коштів у громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 на придбання авіаквитка та з метою завершення процедури примусового видворення за межі України, позивач просив продовжити строк його затримання.

Постановою Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 6 червня 2017 року, залишеною без змін ухвалою Київського апеляційного адміністративного суду від 3 липня 2017 року, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до абзацу першого частини четвертої статті 30 Закону №3773-VI іноземці та особи без громадянства, які не мають законних підстав для перебування на території України, затримані в установленому порядку та підлягають примусовому видворенню за межі України, у тому числі прийняті відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, протягом строку, необхідного для їх ідентифікації та забезпечення примусового видворення (реадмісії) за межі України.

Олександрівський РВ УДМС України в Запорізькій області при зверненні до суду з позовом про продовження строку затримання відповідача, підставою своїх вимог зазначив неотримання відповідей з посольства Республіки Узбекистан щодо сприяння в придбанні авіаквитка для відповідача та безкоштовного документування його сертифікатом на повернення в країну походження.

Згідно з пунктом 3 частини другої статті 183-7 КАС України у разі наявності обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства, стосовно якого подано адміністративний позов про примусове видворення, не має документа, що дає право на виїзд з України, ухилитиметься від виконання рішення про його примусове видворення, перешкоджатиме проведенню процедури видворення або якщо існує ризик його втечі, адміністративний суд, визначений частиною першою цієї статті, за клопотанням органу (підрозділу), який подав такий позов, може затримати іноземця або особу без громадянства з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні. Частиною сьомою статті 183-7 КАС України передбачено, що строк затримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, не може перевищувати

шести місяців. У разі наявності умов, за яких неможливо забезпечити примусове видворення особи у зазначений строк або прийняти рішення за заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, цей строк може бути продовжений, але не більш як на дванадцять місяців.

Умовами, за яких неможливо забезпечити примусове видворення особи, є: 1) відсутність співпраці з боку іноземця або особи без громадянства під час процедури його ідентифікації; 2) неохочення інформації з країни громадянської належності іноземця або країни походження особи без громадянства чи документів, необхідних для ідентифікації особи.

Таким чином, частиною сьомою статті 183-7 КАС України чітко передбачено підстави, за яких можливо продовжити строк затримання іноземців та осіб без громадянства, які є вичерпними та широкому тлумаченню не підлягають.

Верховний Суд дійшов висновку, що оскільки відповідач не відмовлявся співпрацювати під час процедури його ідентифікації та не перешкоджав оформленню відповідних документів для його примусового видворення, особу громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 ідентифіковано за паспортом серії НОМЕР_1, виданого 14 березня 2012 року, а судові рішення про його примусове видворення за межі України з незалежних від нього причин протягом тривалого часу не виконано, підстави для задоволення позовних вимог та продовження строку його затримання відсутні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 27 вересня 2019 року у справі № 743/719/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84571178>.

10. Про розгляд справ у порядку ст. 289 КАС України в суді апеляційної інстанції

Суд апеляційної інстанції під час розгляду справ, особливості розгляду яких визначені в ст. 289 КАС України, зобов'язаний повідомити учасників справи про розгляд такої справи та вжити всіх заходів щодо такого повідомлення. При цьому процесуальний закон не забороняє застосовувати положення ст. 130 КАС України в зазначеній категорії справ

30 червня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області на ухвалу П'ятого апеляційного адміністративного суду від 24 лютого 2020 року у справі № 522/21482/19 за позовом Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області до громадянки Афганістану ОСОБА_2 про продовження строку затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У грудні 2019 року позивач звернувся до суду з адміністративним позовом до громадянки Афганістану ОСОБА_2, в якому просив продовжити строк

її затримання на шість місяців з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

Рішенням Приморського районного суду міста Одеси від 30 січня 2020 року відмовлено у задоволенні позовних вимог.

Ухвалою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2020 року апеляційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області залишено без руху та надано строк для усунення недоліків поданої скарги шляхом приведення її у відповідність до вимог п. 4 ч. 2 ст. 296 КАС України, а саме: зазначення місцезнаходження або місце проживання чи перебування відповідача - громадянки ОСОБА_3 та номери засобів зв'язку відповідача. Роз'яснено апелянту, що наслідком не усунення вказаних недоліків апеляційної скарги є винесення ухвали про повернення апеляційної скарги, відповідно до ст. 169 КАС України.

Ухвалою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 24 лютого 2020 року апеляційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області на рішення Приморського районного суду м. Одеси від 30 січня 2020 року по справі № 522/21482/19 - повернуто апелянту.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції скасував, справу направив до апеляційного суду для продовження розгляду на стадії вирішення питання щодо відкриття апеляційного провадження.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до ст. 268 КАС України у справах, визначених статтями 273-277, 280-283, 285-289 цього Кодексу, щодо подання позовної заяви та про дату, час і місце розгляду справи суд негайно повідомляє відповідача та інших учасників справи шляхом направлення тексту повістки на офіційну електронну адресу, а за її відсутності - кур'єром або за відомими суду номером телефону, факсу, електронною поштою чи іншим технічним засобом зв'язку. Учасник справи вважається повідомленим належним чином про дату, час та місце розгляду справи, визначеної частиною першою цієї статті, з моменту направлення такого повідомлення працівником суду, про що останній робить відмітку у матеріалах справи, та (або) з моменту оприлюднення судом на веб-порталі судової влади України відповідної ухвали про відкриття провадження у справі, дату, час та місце судового розгляду. Неприбуття у судові засідання учасника справи, повідомленого відповідно до положень цієї статті, не перешкоджає розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій.

Згідно ч. 1 ст. 124 КАС України судові виклики і повідомлення здійснюються повістками про виклик і повістками-повідомленнями.

Відповідно до ст. 130 КАС України відповідач, третя особа, свідок, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме, викликається в суд через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше ніж за десять днів до дати відповідного судового засідання. Порядок публікації

оголошень на веб-порталі судової влади України визначається Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему.

Колегія суддів зазначила, що суд апеляційної інстанції під час розгляду справ, особливості розгляду яких визначені ст. 289 КАС України, зобов'язаний повідомити учасників справи про розгляд такої справи та вжити всіх заходів щодо такого повідомлення. При цьому, процесуальний закон не забороняє застосовувати положення ст. 130 КАС України у такій категорії справ. Крім того, не враховано судом апеляційної інстанції наявність у відповідача представника.

Верховний Суд дійшов до висновку, що суд апеляційної інстанції, повертаючи апеляційну скаргу не надав оцінки доводам Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області щодо неможливості встановлення місцеперебування відповідача, що позбавило позивача можливості виконати свої обов'язки, як територіального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції щодо звернення до суду з приводу продовження строку затримання іноземця або особи без громадянства з метою ідентифікації та (або) забезпечення видворення за межі території України.

При цьому, суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про наявність підстав для повернення апеляційної скарги, оскільки Головне управління Державної міграційної служби України в Одеській області на виконання вимог ухвали апеляційного суду про залишення апеляційної скарги без руху від 13 лютого 2020 року, позивачем усунуто зазначені недоліки та приведено таку скаргу у відповідності до вимог КАС України. Вимоги п. 2 ч. 5 ст. 160 КАС України щодо необхідності зазначення позивачем у поданій позовній заяві адреси перебування відповідача (остання відома адреса) було виконано позивачем.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 червня 2020 року у справі № 522/21482/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90090440>.

11. Про утримання осіб у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, іноземців або осіб без громадянства, у яких немає документів, що дають право на виїзд з України, на час апеляційного оскарження судових рішень у справах за позовами з приводу їх затримання або продовження затримання

Для продовження утримання осіб у пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, іноземців або осіб без громадянства, у яких немає документів, що дають право на виїзд з України, на час апеляційного оскарження судових рішень у справах за адміністративними позовами з приводу затримання або продовження затримання іноземців або осіб без громадянства не потрібне судове рішення, і таке утримання зазначених осіб

є законним у розумінні ст. 29 Конституції України та п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

01 квітня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги представника громадянина Республіки ОСОБА_1 та Чернігівського пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні ДМС України на рішення Ріпкинського районного суду Чернігівської області, ухвалене 14 березня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду, прийняту 04 квітня 2018 року у справі № 743/277/18 за позовом громадянина Республіки ОСОБА_1 до Чернігівського пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні ДМС України про визнання утримання іноземця протиправним та зобов'язання негайно звільнити іноземця.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2018 року позивач звернувся до суду з позовом до Чернігівського пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні ДМС України, в якому просив визнати незаконним утримання ОСОБА_1, після 11 лютого 2018 року з помещенням в Чернігівському ПТПІ та зобов'язати співробітників Чернігівського ПТПІ звільнити ОСОБА_1 негайно в залі суду, з-під супровіду.

Позивач зазначив, що попри відсутність судового рішення про затримання (утримання) ОСОБА_1 в Чернігівському ПТПІ, останній з вказаної дати незаконно, всупереч статті 29 Конституції України, продовжує утримуватись в Чернігівському ПТПІ, що змушує звертатись його до суду з вказаним позовом до відповідача, який продовжує незаконно утримувати ОСОБА_1.

Ріпкинський районний суд Чернігівської області рішенням від 14 вересня 2017 року, залишеним без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 4 квітня 2018 року, позов задовольнив частково.

Визнав незаконним затримання громадянина ОСОБА_1, з помещенням до Чернігівського пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні ДМС України в період з 6 березня 2018 року (дати прийняття судом апеляційної інстанції постанови за наслідком апеляційного перегляду рішення суду про відмову в задоволенні позову про продовження строку його затримання) по 13 березня 2018 року (фактичного звільнення останнього з Чернігівського ПТПІ).

В задоволенні позовних вимог про визнання незаконним утримання останнього з 11 лютого 2018 року по день винесення постанови судом апеляційної інстанції за наслідком апеляційного перегляду та зобов'язання негайно звільнити іноземця відмовлено.

Верховний Суд касаційні скарги залишив без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій, щодо часткового задоволення позовних вимог.

Верховний Суд встановив, що громадянин Республіки ОСОБА_1 утримувався в Чернігівському ПТПІ з 11 листопада 2016 року до 10 лютого 2018 року на підставі судових рішень Зарічного районного суду м. Суми, а з 11 лютого 2018 року до 06 березня 2018 року на підставі частини вісімнадцятої статті 289 КАС України. Тому суди попередніх інстанцій дійшли вірного висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог в частині визнання утримання громадянина Республіки ОСОБА_1 незаконним в період з 11 лютого 2018 року до дня винесення постанови судом апеляційної інстанції за наслідком апеляційного перегляду (06 березня 2018 року).

Водночас, пункт 15 Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1110 передбачає, що іноземці та особи без громадянства звільняються з пункту тимчасового перебування його адміністрацією після отримання від органу, за рішенням якого вони розміщувалися в такому пункті, повідомлення про неможливість їх примусового видворення за межі України через відсутність проїзного документа, транспортного сполучення з країною походження або з інших причин, що не залежать від таких осіб, після завершення граничного строку утримання в пункті тимчасового перебування або раніше такого строку, якщо зазначеним органом встановлено причини, що перешкоджають примусовому видворенню. Іноземці та особи без громадянства звільняються з пункту тимчасового перебування на підставі рішення суду, що набрало законної сили, у разі визнання їх в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, а також встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми. Іноземці або особи без громадянства, які були доставлені до пункту тимчасового перебування відповідно до частини одинадцятої статті 259 Кодексу України про адміністративні правопорушення, звільняються з пункту тимчасового перебування після закінчення строку, передбаченого частиною другою статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також у разі, коли стосовно них судом не прийнято інших передбачених законом рішень. Пунктами 11, 12 Розділу X «Порядок дій посадових осіб ПТПІ, територіальних органів ДМС, органів охорони державного кордону при здійсненні примусового видворення та звільненні іноземців та осіб без громадянства з ПТПІ» Інструкції про порядок утримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, затвердженої Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 29 лютого 2016 року № 141 передбачено, що іноземці та особи без громадянства звільняються з ПТПІ також у разі їх визнання в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, надання статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми, а також за відповідним рішенням

суду, що набрало законної сили, або в разі їх легалізації в інший передбачений законодавством спосіб. Для звільнення іноземців та осіб без громадянства, заінтересований орган невідкладно надсилає ПТПП повідомлення про необхідність звільнення іноземця або особи без громадянства з ПТПП (додаток 20) та підтвердні документи.

Судами встановлено, що УДМС України в Сумській області до 13 березня 2018 року не направляло до Чернігівського ПТПП повідомлення про необхідність звільнення позивача з Чернігівського ПТПП, а відтак Чернігівське ПТПП не мало законних підстав звільнити останнього з ПТПП. Водночас, не отримання Чернігівським ПТПП до 13 березня 2018 року повідомлення УДМС України в Сумській області про необхідність звільнення громадянина Республіки ОСОБА_1 з Чернігівського ПТПП, та інформації про набрання чинності рішення Ріпкинського районного суду Чернігівської області від 08 лютого 2018 року не робить законним утримання позивача з 06 березня 2018 року (дати прийняття судом апеляційної інстанції постанови за наслідком апеляційного перегляду рішення суду про відмову в задоволенні позову про продовження строку його затримання) по 13 березня 2018 року (день фактичного звільнення останнього з Чернігівського ПТПП).

Отже, утримання громадянина Республіки ОСОБА_1 у період з 06 березня 2018 року (дати винесення постанови судом апеляційної інстанції за наслідком апеляційного перегляду рішення суду про відмову в задоволенні позову про продовження строку його затримання) по 13 березня 2018 року (фактичного звільнення останнього з Чернігівського ПТПП) є незаконним, оскільки в силу статті 325 КАС України постанова апеляційної інстанції набирає законної сили з дати її прийняття.

Верховний Суд вказав про можливість продовження утримання осіб в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні іноземців або осіб без громадянства, у яких відсутні документи, що дають право на виїзд з України на час апеляційного оскарження судових рішень у справах за адміністративними позовами з приводу затримання або продовження затримання іноземців або осіб без громадянства, для чого не потрібне судове рішення і таке утримання таких осіб є законним в розумінні статті 29 Конституції України та пункту 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 квітня 2020 року у справі № 743/277/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88534576>.

12. Про застосування заходу у вигляді застави в порядку ст. 289 КАС України

Звернення особи, до якої застосовано захід у вигляді внесення застави в порядку ст. 289 КАС України, із заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує

додаткового захисту, не є підставою для припинення застосування такого способу забезпечення ідентифікації, як застава

02 вересня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу громадянина Таджикистану ОСОБА_1 на ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 14 липня 2020 року з питань повернення застави та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 вересня 2020 року у справі № 463/8369/19 за позовом Львівського прикордонного загону (військова частина 2144) Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України до ОСОБА_1 про затримання з метою ідентифікації.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

01 липня 2020 року громадянин Таджикистану ОСОБА_1 звернувся до суду із заявою про припинення дії застави та повернення застави у сумі 191100 гривень, яка була внесена ним за звільнення із умов несовбоди заявника, а також скасувати всі обмеження, які передбачаються статтею 289 КАС України.

В обґрунтування заяви вказував про відсутність достатніх підстав подальшого перебування його під заставою, оскільки він 18 червня 2019 року звертався до Головного управління ДМС України у Львівській області із заявою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, однак йому було відмовлено у наданні такого статусу. Заявник, 13 липня 2019 року оскаржив рішення ГУ ДМС України у Львівській області до Округового адміністративного суду м. Києва. Вказує на те, що застава як запобіжний процесуальний захід має певні терміни, а тому, оскільки в рішенні суду не вказано тривалість такої, вважає, що таку слід рахувати виходячи із строку визначеного статтею 289 КАС України щодо затримання іноземців, який становить шість місяців.

Рішенням Личаківського районного суду м. Львова від 03 жовтня 2019 року позов Львівського прикордонного загону (військова частина 2144) Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України задоволено частково. Зобов'язано громадянина Таджикистану ОСОБА_1 , ІНФОРМАЦІЯ_1 , протягом п'яти робочих днів від дня ухвалення рішення внести на відповідний рахунок заставу в розмірі 200 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, що становить 384200 гривень. До моменту внесення застави громадянин Таджикистану ОСОБА_1 утримується у спеціально обладнаному для цих цілей приміщенні органу (підрозділу) охорони державного кордону, або в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, та звільняється з нього у день надання позивачу підтвердних документів про внесення застави.

Постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 10 січня 2020 року апеляційну скаргу громадянина Республіки Таджикистан ОСОБА_1 задоволено частково. Рішення Личаківського районного суду міста Львова від 03 жовтня 2019 року у справі № 463/8369/19 скасовано та ухвалено нове рішення, яким адміністративний позов Західного регіонального управління

Державної прикордонної служби України (Військова частина 2144) задоволено частково. Зобов'язано громадянина Таджикистану ОСОБА_1, протягом п'яти робочих днів від дня ухвалення рішення внести на відповідний рахунок заставу в розмірі 100 (ста) прожиткових мінімумів для працездатних осіб, що становить 192100,00 (сто дев'яносто дві тисячі сто) гривень. Визначено, що до моменту внесення застави ОСОБА_1 утримується у спеціально обладнаному для цих цілей приміщенні органу (підрозділу) охорони державного кордону, або в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, та звільняється з нього у день надання позивачу підтвердних документів про внесення застави.

Заявник вважаючи, що термін застави, який розпочався з моменту винесення 10 січня 2020 року постанови Восьмим апеляційним адміністративним судом спливає 10 липня 2020 року, звернувся з даною заявою до суду.

Ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 14 липня 2020 року, залишеною без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 15 вересня 2020 року, в задоволенні заяви відмовлено. Відмовляючи в задоволенні заяви суди першої та апеляційної інстанції виходили з того, що станом на момент її подання, підстави визначені статтею 289 КАС України, які враховані судом при покладенні на заявника обов'язку внесення застави, продовжують існувати.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Внесення застави іноземцем або особою без громадянства, є одним із способів забезпечення ідентифікації та/або забезпечення видворення такої особи за межі території України та полягає у внесенні цією особою або іншою фізичною чи юридичною особою (заставаодавцем) відповідної суми коштів на спеціальний рахунок. В свою чергу, підставою для застосування такого заходу є наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятиметься від виконання рішення про її примусове видворення, перешкоджатиме проведенню процедури видворення чи реадмісії, якщо існує ризик її втечі, а також у разі відсутності в іноземця або особи без громадянства, яка вчинила порушення законодавства України з прикордонних питань або про правовий статус іноземців, документа, що дає право на виїзд з України.

Верховний Суд звернув увагу, що, як встановлено судами попередніх інстанцій, постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду від 10 січня 2020 року, яка набрала законної сили, встановлено факт незаконного перетину громадянином Таджикистану ОСОБА_1 державного кордону України, відсутність у нього документів, які підтверджують особу, та документів, які надають право на виїзд з України.

Таким чином, відповідач незаконно перебуває на території України, у нього відсутні документи, що підтверджують особу та країну походження, а тому наявні

обставини, які унеможливають належну ідентифікацію особи для забезпечення видворення за межі території України.

Верховний Суд визнав необґрунтованими доводи скаржника про те, що відсутні достатні підстави для застосування такого способу забезпечення ідентифікації, як застава, оскільки він 18 червня 2019 року звертався до Головного управління ДМС України у Львівській області із заявою про визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, а також те, що застава як запобіжний процесуальний захід має певні терміни, які необхідно обраховувати виходячи із строку визначеного статтею 289 КАС України щодо затримання іноземців, оскільки на момент розгляду заяви, обставини, які були підставою для застосування такого способу забезпечення ідентифікації як застава не відпали.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 02 вересня 2021 року у справі № 463/8369/19 можна ознайомитися за посиланням –<https://reyestr.court.gov.ua/Review/99329393> .

II. Примусове повернення, видворення та передача з України або прийняття в Україну іноземця або особи без громадянства (реадмісія)

1. Про умови застосування процедури реадмісії

Касаційне оскарження судових рішень у справі щодо рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання позивача особою, яка потребує додаткового захисту, не надає особі право на продовження строку дії довідки про звернення за захистом в Україні, залишення на території України та не встановлює законодавче обмеження щодо неможливості вчинити заходи з реадмісії стосовно такої особи

Законодавство, що регулює питання реадмісії, не ставить у залежність можливість вчинення дій з реалізації реадмісії від можливого оскарження особою Указу Президента України про припинення громадянства України. Незгода особи з рішенням, яким її позбавили громадянства, та його оскарження в судовому порядку не створює юридичних наслідків, що є правовою заборонаю для вчинення реадмісії

19 листопада 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_3 на рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 31 травня 2018 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 22 серпня 2018 року у справі № 826/2430/18 за позовом ОСОБА_3 до Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Міністерства внутрішніх справ України про визнання протиправними дій, рішень та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

13 лютого 2018 року ОСОБА_3 звернувся до суду з позовом до Адміністрації Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Міністерства внутрішніх справ України (далі - відповідачі, Адміністрація ДПС України, ДМС України, МВС України), у якому, з урахуванням заяви про збільшення позовних вимог, просив: визнати незаконним рішення ДМС України про реадмісію ОСОБА_3 до Республіки Польща; визнати незаконними дії ДМС України та ДПС України з реадмісії ОСОБА_3 до Республіки Польща; зобов'язати ДМС України скасувати рішення про реадмісію ОСОБА_3 до Республіки Польща.

Вимоги позову мотивовано тим, що примусове видворення ОСОБА_3 з України відбувалось з порушенням норм чинного національного та міжнародного законодавства, зокрема з порушенням процедури та встановленого порядку видворення особи за межі України.

Рішенням Окружного адміністративного суду м. Києва від 31 травня 2018 року, залишеним без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 22 серпня 2018 року, у задоволенні позову відмовлено у повному обсязі.

Суди попередніх інстанцій відзначили, що в межах справи встановлено протиправне перебування ОСОБА_3 на території України як особи, що не є громадянином цієї держави, який незаконно перетнув кордон з території Польщі, що підтверджується судовими рішеннями.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Законом України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб» від 15 січня 2008 року № 116-VI ратифіковано Угоду між Україною та Європейським Співтовариством про Рeadмісію осіб, підписану 18 червня 2007 року в м. Люксембурзі (далі - Угода).

У цій справі ДМС України у відповідності до Угоди, та з дотриманням процедур, визначених Інструкцією, надіслало Запит про реадмісію від 09 січня 2018 року до Головної Комендатури Прикордонної Варти Республіки Польща про реадмісію ОСОБА_3, як особи, що незаконно потрапила в Україну з території Республіки Польща. За результатами розгляду цього запиту про реадмісію від 09 січня 2018 року польська сторона 24 січня 2018 року надала згоду на реадмісію ОСОБА_3, про що повідомила ДМС України листом.

ОСОБА_3, як особа, що незаконно перебуває на території України, був виявлений в рамках проведення в Україні цільових профілактичних заходів з нагляду та контролю за виконанням законодавства в міграційній сфері під умовною назвою «Мігрант», організованих на виконання рішення РНБО від 10 липня 2017 року «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержанням ними правил перебування на території України», уведеного в дію Указом Президента України від 30 серпня 2017 року № 256/2017. Реалізація заходів «Мігрант» була розпочата

і здійснювалась відповідно до наказу МВС від 30 січня 2018 року № 66 у період з 05 лютого по 30 квітня 2018 року органами ДМС України, ДПС України і НП України, за участі СБУ, з метою запобігання й протидії нелегальній міграції та іншим правопорушенням законодавства України в міграційній сфері.

Перетинання позивачем державного кордону України, як особою без громадянства під час його реадмісії відбулося 12 лютого 2018 року о 16.42 у пункті пропуску «Бориспіль» за посвідченням особи на повернення № І/8001, оформленим за формою, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 03 вересня 2014 № 394.

31 жовтня 2017 року після звернення ОСОБА_3 із заявою про визнання його особою, що потребує додаткового захисту у порядку, передбаченому Законом України «Про біженців та осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту», Управлінням ДМС в Київській області позивачу була видана Довідка про звернення за захистом в Україні № 007697.

У зв'язку з оскарженням в апеляційному порядку рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 03 січня 2018 року по справі № 826/14052/17, строк дії цієї Довідки був продовжений по 01 березня 2018 року.

Скаржник вважав, що п. 4.7, 7.11 та 8.7 Правил розгляду заяв та оформлення документів, необхідних для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, втрату і позбавлення статусу біженця та додаткового захисту і скасування рішення про визнання особи біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України 07 вересня 2011 року № 649 (далі – Правила № 649) та оскарження в касаційному порядку постанови Київського апеляційного адміністративного суду від 05 лютого 2018 року надає позивачу право на продовження строку дії Довідки про звернення за захистом в Україні та як наслідок неможливості в цей період застосування відносно нього реадмісії.

Верховний Суд зазначив, що такі доводи помилковими та необґрунтованими, оскільки розділ 4 Правил № 649 регулює питання попереднього розгляду заяв відповідних осіб. У разі прийняття рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, протягом трьох робочих днів з дня його прийняття територіальний орган ДМС надсилає або видає під підпис заявнику або його законному представнику письмове повідомлення про відмову особі в оформленні документів для вирішення питання про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту (додаток 15), з викладенням причини відмови і роз'ясненням порядку оскарження такого рішення, про що робить відповідний запис в журналі реєстрації видачі повідомлень (додаток 16) (пункт 4.6 цих Правил № 649).

За встановленими судами попередніх обставин справи, за наслідками розгляду звернення ОСОБА_3 від 31 жовтня 2017 року із заявою про визнання його особою, що потребує додаткового захисту, 01 листопада 2017 року було прийняте рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо

визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, оформлене Наказом УДМС України в Київській області № 99, що було предметом судового розгляду.

Пунктом 4.7 розділу 4 Правил № 649 встановлено, що у разі використання особою права на оскарження уповноважена посадова особа територіального органу ДМС до прийняття рішення за скаргою залишає на зберігання документи, що посвідчують особу заявника, та інші надані заявником документи, про що робиться відмітка в розписці про зберігання документів. Строк дії довідки про звернення за захистом в Україні продовжується територіальним органом ДМС на три місяці. Підставою для продовження строку дії зазначеної довідки є копія скарги на рішення територіального органу ДМС з підтверджуючими документами її відправлення або у випадку оскарження в судовому порядку - копія позовної заяви з відміткою (штампом) суду про її прийняття або копія ухвали суду про відкриття провадження у справі або належним чином оформленої судової повістки. Подані документи належним чином долучаються до особової справи.

У випадку оскарження рішення в судовому порядку подальше тримісячне продовження строку дії довідки про звернення за захистом в Україні здійснюється після отримання письмової інформації про стан розгляду справи в суді від юридичної служби територіального органу ДМС. Про продовження строку дії зазначеної довідки уповноважена посадова особа територіального органу ДМС заносить відповідні відомості до журналу реєстрації видачі довідки про звернення за захистом в Україні.

Відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08 липня 2011 року № 3671-VI, довідка про звернення за захистом в Україні - документ, що засвідчує законність перебування особи на території України на період, що розпочинається з моменту звернення особи з відповідною заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і є дійсною для реалізації прав і виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України, до остаточного визначення статусу такої особи чи залишення нею території України.

Ураховуючи, що рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 03 січня 2018 року по справі № 826/14052/17, з урахуванням статей 255, 325 КАС України набуло законної сили після апеляційного перегляду Київським апеляційним адміністративним судом 05 лютого 2018 року, та з огляду на ч. 1 ст. 129-1 Конституції України, ст. 370 КАС України стало обов'язковим для його виконання, тому з 05 лютого 2018 року статус позивача остаточно визначений та він є таким, що втратив статус особи, що перебуває на території України на законних підставах, у зв'язку з чим повинен був залишити територію України.

Колегія суддів зазначила, що саме судовим рішенням від 05 лютого 2018 року був остаточно визначений статус позивача, тому строк дії довідки, який засвідчував законність перебування на території України з цього часу слід було вважати закінченим, не зважаючи на те, що в довідці був зазначений строк дії

по 01 березня 2018 року. Продовження терміну дії довідки по 01 березня 2018 року було обумовлено саме на період апеляційного перегляду рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 03 січня 2018 року по справі № 826/14052/17, в той же час, судом апеляційної інстанції здійснений розгляд до спливу такого строку.

Верховний Суд дійшов висновку, що касаційне оскарження судових рішень по справі № 826/14052/17 щодо рішення про відмову в оформленні документів для вирішення питання щодо визнання позивача особою, яка потребує додаткового захисту яким скористався ОСОБА_3 не надавало останньому право на продовження строку дії довідки про звернення за захистом в Україні, залишення на території України та як наслідок не встановлювало законодавче обмеження щодо неможливості вчинити заходи з реадмісії відносно ОСОБА_3.

Крім того, Верховний Суд вказав, що станом на час вчинення дій з реадмісії, Указ Президента України від 26 липня 2017 року № 196/2017 яким визнано втрату громадянства України ОСОБА_3, був чинним та в судовому порядку не скасований. Тобто, судами на підставі матеріалів справи та доказів достовірно встановлено, що ОСОБА_3 на час спірних правовідносин не був громадянином України, а тому до нього, як до особи, що незаконно потрапив на територію держави України, було обґрунтовано застосовані заходи з реадмісії.

У межах розгляду цієї справи, не підлягав переоцінці на предмет його законності Указ Президента України від 26 липня 2017 року № 196/2017 яким визнано ОСОБА_3 таким, що втратив громадянство України, відтак доводи скаржника щодо протиправності цього Указу, Верховний Суд визнав безпідставними.

Колегія суддів Верховного Суду дійшла до висновку про те, що законодавство, що регулює питання реадмісії не ставить в залежність можливість вчинення дій з реалізації реадмісії від можливого оскарження особою Указу Президента України про припинення громадянства України. Не згода особи з рішенням, яким його позбавили громадянства та його оскарження в судовому порядку, не створює юридичних наслідків, що є правовою заборонаю для вчинення реадмісії.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 листопада 2019 року у справі № 826/2430/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85902361>.

2. Про застосування Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав, підписаної 25 вересня 2007 року

Ані Конституція України, ані Віденська конвенція 1969 року не пов'язують чинність міжнародного договору з його імплементацією або будь-якими діями на його виконання. Договір стає чинним після надання згоди на нього Верховною Радою України шляхом ратифікації, а тому факт неукладення виконавчого протоколу до Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки

В'єтнам про реадмісію громадян обох держав від 25 вересня 2007 року, яка була ратифікована Законом України від 03 вересня 2008 року № 359-VI, не може вважатися перешкодою для виконання цього міжнародного договору.

Громадяни Соціалістичної Республіки В'єтнам, які не мають законних підстав для перебування на території України, підлягають реадмісії, що в свою чергу виключає можливість застосування до них процедури примусового видворення, а відповідно й затримання з метою поміщення до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, для ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України

20 грудня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Чопського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України на ухвалу Львівського апеляційного адміністративного суду від 19 червня 2017 року та на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 19 червня 2017 року у справі № 308/3730/17 за позовом Чопського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України до громадянин В'єтнаму ОСОБА_1 про примусове видворення іноземця з України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У квітні 2017 року позивач звернувся до суду з позовом до громадянина В'єтнаму ОСОБА_1 про примусове видворення іноземця з України.

В обґрунтування позовних вимог зазначав, що 13 квітня 2017 року на підставі статті 3 Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб відповідач був переданий на територію України у встановленому Угодою порядку за незаконний перетин державного кордону України в Словацьку Республіку на ділянці відповідальності відділу прикордонної служби "Княгиня" із покликанням на відсутність документів, що посвідчують його особу та підтверджують законність перебування на території України. Тому позивач просив на підставі частини 1 статті 30 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" № 3773-VI від 22 вересня 2011 року примусово видворити за межі України громадянина В'єтнаму ОСОБА_1 як такого, що не має законних підстав для перебування та території України.

Одночасно з адміністративним позовом позивачем подано клопотання, в якому просить затримати громадянина В'єтнаму ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, з метою поміщення до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, для ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

Суд першої інстанції позов та клопотання позивача задовольнив.

Апеляційний суд скасував судові рішення суду першої інстанції, відмовив у задоволенні клопотання та позовних вимог.

Суд апеляційної інстанції вказав, що при прийнятті оскаржуваних рішень судом першої інстанції було порушено нормами матеріального та процесуального права. Так, Законом України "Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав" від 03 вересня 2008 року було ратифіковано Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав. Процедура реадмісії громадян В'єтнаму визначена статтею 4 цієї Угоди. Оскільки відповідач був прийнятий Україною на підставі статті 3 Угоди між Україною та Європейським співтовариством про реадмісію осіб, то він підлягає видворенню не за процедурою передбаченою статтею 30 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" та статтею 183-7 КАС України (у редакції чинній до 15.12.2017), а за процедурою, визначеною статтею 29 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" та Угодою між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав від 25 вересня 2007 року, ратифікованою Законом України "Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав". Тому, у суду першої інстанції не було правових підстав для задоволення клопотання позивача та задоволення адміністративного позову про примусове видворення громадянина В'єтнаму ОСОБА_1 за межі України.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За приписами частини 1 статті 29 Закону №3773-VI передача з України або прийняття в Україну іноземця або особи без громадянства здійснюється відповідно до міжнародного договору про реадмісію. Згідно частини 3 статті 29 Закону №3773-VI іноземці або особи без громадянства, прийняті відповідно до міжнародного договору про реадмісію, які не мають законних підстав для перебування на території України, підлягають примусовому видворенню у разі, якщо між Україною і країною громадянської належності чи країною попереднього постійного проживання таких іноземців або осіб без громадянства відсутній договір про реадмісію.

27 вересня 2007 року між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам було підписано Угоду про реадмісію громадян обох держав (далі - Угода), яка була ратифікована Законом України від 03 вересня 2008 року №359-VI. Угода набрала чинності у встановленому порядку 10 квітня 2009 року.

Відповідно до пункту 1 статті 1 Угоди на запит однієї Договірної Сторони інша Договірна Сторона здійснює реадмісію осіб, які не виконують чи більше не виконують правові вимоги стосовно в'їзду чи перебування на території держави запитуючої Договірної Сторони, далі - осіб, які підлягають реадмісії. Запитуюча Договірна Сторона негайно та без будь-яких спеціальних процедур здійснює реадмісію осіб, які підлягають реадмісії та які, відповідно до результатів перевірки

компетентними органами, не є громадянами держави запитуваної Договірної Сторони або не відповідають вимогам, передбаченим у статті 2 цієї Угоди (пункт 2 статті 1 Угоди).

Згідно з частиною 1 статті 2 Угоди кожна Договірна Сторона, відповідно до пункту 1 статті 1, здійснює реадмісію осіб, які підлягають реадмісії та які, відповідно до результатів перевірки, відповідають таким вимогам: а) мають громадянство держави запитуваної Договірної Сторони, одночасно не маючи громадянства держави запитуючої Договірної Сторони чи будь-якої іншої держави; б) будь-коли до їхнього в'їзду на територію держави запитуючої Договірної Сторони мали законне постійне місце проживання на території держави запитуваної сторони та не мають постійного місця проживання в третій країні; с) підлягають чинному наказу про депортацію згідно із національним законодавством держави запитуючої Договірної Сторони. Статтею 8 Угоди передбачається її імплементація шляхом укладання виконавчого протоколу протягом 180 (ста вісімдесяти) днів з дня підписання цієї угоди. Цим Виконавчим протоколом повинні визначитися органи, відповідальні за виконання окремих положень цієї Угоди. Такий Виконавчий протокол до Угоди укладений не був.

Не укладання виконавчого протоколу не впливає на чинність Угоди та її обов'язкову силу для України. Відповідно до частини 1 статті 24 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, договір набирає чинності в порядку і в дату, передбачену в самому договорі, або погоджені між державами, які брали участь в переговорах.

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Ані Конституція України, ані Віденська конвенція 1969 року не пов'язують чинність міжнародного договору з його імплементацією, або будь-якими діями на його виконання. Договір стає чинним після надання згоди на нього Верховною Радою України шляхом ратифікації. Зокрема, Угодою передбачено порядок набрання нею чинності через 30 днів після повідомлення про ратифікацію.

Верховний Суд зазначив, що посилення скажника на факт неукладення виконавчого протоколу до Угоди не може вважатися перешкодою для виконання цього міжнародного договору.

Таким чином, громадяни Соціалістичної Республіки В'єтнам, які не мають законних підстав для перебування на території України, підлягають реадмісії, що в свою чергу виключає можливість застосування до них процедури примусового видворення, а відповідно й затримання з метою поміщення до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні для ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України. Подібний висновок щодо можливості виконання Угоди про реадмісію громадян між Україною та Соціалістичною Республікою В'єтнам за відсутності виконавчого протоколу вже був висловлений у постановках Верховного Суду від 07 лютого 2019 року у справі №308/8109/17, від 19 липня

2019 року у справі № 522/23102/17, від 24 жовтня 2019 року у справі № 522/23066/17 і Верховний Суд не знаходить підстав для відступу від нього.

При цьому, Верховний Суд звернув увагу на те, що належність особи ОСОБА_1 до громадянства В'єтнаму позивачем не ставилося під сумнів, а відсутність відомостей про громадянство відповідача не покладалося у підстави позову для примусового видворення іноземця з України. Більше того, позивач звертаючись до суду першої інстанції вказував відповідача - громадянин В'єтнаму ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1. Оскільки відповідач був прийнятий Україною на підставі статті 3 Угоди між Україною та Європейським співтовариством про реадмісію осіб, то він не підлягає видворенню за процедурою передбаченою статтею 30 Закону №3773-VI та статтею 183-7 КАС України (у редакції чинній до 15.12.2017).

Натомість до нього мало застосовуватися процедура визначена частиною 3 статті 29 Закону №3773-VI та Угодою між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав від 25 вересня 2007 року, ратифікованою Законом України "Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про реадмісію громадян обох держав".

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 грудня 2019 року у справі № 308/3730/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86504221>

3. Про випадки неможливості застосування процедур реадмісії або примусового видворення

Законодавством заборонено виїзд з України у випадку, коли іноземцю або особі без громадянства повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або коли порушена стосовно нього кримінальна справа розглядається судом

29 січня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Чопського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 07 вересня 2016 року у справі № 308/7395/16-а за позовом Чопського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України до гр. Грузії ОСОБА_2 про примусове видворення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

20.07.2016 позивач звернувся до суду з позовом до гр. Грузії ОСОБА_2 про примусове видворення з території України. Разом із позовною заявою позивачем подано клопотання про затримання гр. Грузії ОСОБА_2 та поміщення його до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні.

Суд першої інстанції позов та клопотання позивача задовольнив.

Апеляційний суд скасував судові рішення суду першої інстанції, відмовив у задоволенні клопотання та позовних вимог.

Суд апеляційної інстанції послався на те, що судом першої інстанції не враховано, що на момент розгляду справи про примусове видворення відповідачу вже було оголошено підозру у вчиненні ним кримінального правопорушення, про що останній повідомляв суд першої інстанції. Тому, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що враховуючи приписи частини 2 статті 22 Закону №3773-VI, відповідачу виїзд з України не дозволяється.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу задовольнив частково, рішення суду апеляційної інстанції змінив шляхом доповнення його мотивувальної частини.

ОЦІНКА СУДУ

Норми Закону №3773-VI, у відповідності до його преамбули останнього, визначають правовий статус іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні, та встановлюють порядок їх в'їзду в Україну та виїзду з України.

Відтак, норми частини 2 статті 22 Закону №3773-VI, котрими обумовлено заборону виїзду з України до закінчення кримінального провадження іноземців або осіб без громадянства, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або кримінальна справа, порушена відносно яких розглядається судом, підлягають застосуванню до спірних правовідносин.

Посилання скаржника на статтю 31 Закону №3773-VI, якою визначено виключний перелік обмежень щодо заборони примусового видворення іноземців, Верховний Суд визнав безпідставними, адже вказана правова норма повинна застосуватись з урахуванням загальних вимог цього Закону щодо порядку виїзду іноземців з України.

Таким чином з огляду на те, що кримінальне провадження відносно відповідача не було закінчене на момент розгляду судами попередніх інстанцій позову про примусове видворення останнього, то суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку щодо відсутності підстав для задоволення даного адміністративного позову.

Крім того, додатково до підстав для відмови у задоволенні позовних вимог, зазначених в оскаржуваному судовому рішенні, суд касаційної інстанції звернув увагу на те, що положення частини 3 статті 29 Закону №3773-VI передбачають примусове видворення іноземців, прийнятих відповідно до міжнародного договору про реадмісію, лише в тих випадках, якщо між Україною і країною громадянської належності чи країною попереднього постійного проживання таких іноземців відсутній договір про реадмісію. Натомість, 22.04.2003 підписано Угоду між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою владою Грузії про приймання і передачу осіб (реадмісію), які знаходяться на територіях держав незаконно, яку ратифіковано Законом України від 17.03.2004 №1608-IV.

Відповідно до статті 9 Конституції України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Таким чином, відповідач, який не мав законних підстав для перебування на території України, підлягав саме реадмісії

у відповідності до умов чинного міжнародного договору, що в свою чергу виключало можливість застосування до нього процедури примусового видворення.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 січня 2020 року у справі № 308/7395/16-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87238300>

4. Про заборону застосування процедури примусового видворення до особи, яка звернулася із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту

Примусове видворення іноземців та осіб без громадянства не застосовується до іноземців та осіб без громадянства, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»

04 квітня 2018 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Чопського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України на постанову Львівського апеляційного адміністративного суду від 12 жовтня 2016 року у справі № 308/5953/16-а за позовом Чопського прикордонного загону Західного регіонального управління Державної прикордонної служби України до громадянина Азербайджану ОСОБА_3 про примусове видворення та затримання.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У червні 2016 року позивач звернувся до суду з позовом до громадянина Азербайджану ОСОБА_3, в якому просив на підставі частини третьої статті 29 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" примусово видворити громадянина Азербайджану ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, за межі території України та затримати громадянина Азербайджану ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення.

В мотивування позову вказував, що 08 червня 2016 року на підставі статті 3 Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб ОСОБА_3 був переданий на територію України в установленому угодою порядку за незаконний перетин державного кордону в складі групи осіб з України в Словацьку Республіку на ділянці відповідальності відділу прикордонної служби "Княгиня" Чопського прикордонного загону. На момент затримання документів, що посвідчують особу відповідач не мав.

Постановою Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 13 червня 2016 року позовні вимоги задоволено частково. Постановлено примусово видворити громадянина Азербайджану ОСОБА_3 за межі території України та дозволити затримання громадянина Азербайджану ОСОБА_3, ІНФОРМАЦІЯ_1, з метою забезпечення примусового видворення на строк,

необхідний для виконання рішення суду про примусове видворення. В решті позову - відмовлено.

Львівський апеляційний адміністративний суд постановою від 12 жовтня 2016 року скасував постанову Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області від 13 червня 2016 року та прийняв нову, якою в позові відмовив.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Примусове видворення з України іноземця на підставі винесеної постанови адміністративного суду застосовується, якщо рішення про примусове повернення не виконано іноземцем в установлений строк без поважних причин.

Статтею 31 Закону №3773-VI визначено вичерпний перелік обставин, за яких іноземець або особа без громадянства не можуть бути примусово повернуті чи примусово видворені або видані чи передані до країн, зокрема: де їх життю або свободі загрожуватиме небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань; де їм загрожує смертна кара або страта, катування, жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання; де їх життю або здоров'ю, безпеці або свободі загрожує небезпека внаслідок загальнопоширеного насильства в ситуаціях міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту чи систематичного порушення прав людини, або природного чи техногенного лиха, або відсутності медичного лікування чи догляду, який забезпечує життя; де їм загрожує видворення або примусове повернення до країн, де можуть виникнути зазначені випадки. Також забороняється колективне примусове видворення іноземців та осіб без громадянства.

Наведений перелік підстав є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає.

В силу частини третьої статті 29 Закону № 3773-VI іноземці або особи без громадянства, прийняті відповідно до міжнародного договору про реадмісію, які не мають законних підстав для перебування на території України, підлягають примусовому видворенню у разі, якщо між Україною і країною громадянської належності чи країною попереднього постійного проживання таких іноземців або осіб без громадянства відсутній договір про реадмісію.

З акту про приймання-передавання особи від 08 червня 2016 року вбачається, що на підставі статті 3 Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб ОСОБА_3 переданий на територію України у встановленому угодою порядку за незаконний перетин державного кордону в складі групи осіб з України в Словацьку Республіку на ділянці відповідальності відділу прикордонної служби "Княгиня" Чопського прикордонного загону.

За приписами частини четвертої статті 30 Закону № 3773-VI іноземці та особи без громадянства, які не мають законних підстав для перебування на території України, затримані в установленому порядку та підлягають примусовому видворенню за межі України, у тому числі прийняті відповідно до міжнародних

договорів України про реадмісію, розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, протягом строку, необхідного для їх ідентифікації та забезпечення примусового видворення (реадмісії) за межі України, але не більш як на вісімнадцять місяців.

У разі звернення особи під час її перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, вона продовжує перебувати в зазначеному пункті до остаточного прийняття рішення за заявою.

Порядок регулювання суспільних відносин у сфері визнання особи біженцем, особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, втрати та позбавлення цього статусу, а також встановлення правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового захисту і яким надано тимчасовий захист в Україні врегульовано Законом України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту".

Положеннями статті 5 Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту" обумовлено, що особа, яка з наміром бути визнаною біженцем в Україні або особою, яка потребує додаткового захисту, перетнула державний кордон України, в порядку, встановленому законодавством України, повинна протягом п'яти робочих днів звернутися до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, із заявою про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.

Водночас, відповідно до частини восьмої статті 30 Закону № 3773-VI, положення цієї статті, тобто щодо примусового видворення іноземців та осіб без громадянства, не застосовуються до іноземців та осіб без громадянства, на яких поширюється дія Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту".

Згідно з довідкою № 001383, наявною в матеріалах справи, ОСОБА_3 є особою, яка звернулась за захистом в Україні про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, що дає підстави для висновку про відсутність підстав для задоволення позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 04 квітня 2018 року у справі № 308/5953/16-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73249926>

5. Про підстави примусового видворення

Примусове видворення з України іноземця на підставі винесеної постанови адміністративного суду застосовується, якщо рішення про примусове повернення не виконано іноземцем в установленій строк без поважних причин.

Примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства передують дві обставини: 1) прийняття рішення відповідним компетентним органом про примусове видворення; 2) ухилення від виїзду після прийняття рішення про повернення або наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення. Тобто обов'язковим є попереднє прийняття вказаними органами рішення про примусове повернення. Подібний висновок про застосування норм права викладено в постанові Верховного Суду від 28 лютого 2019 року у справі № 754/2198/17

09 серпня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Бориспільського районного відділу Управління державної міграційної служби України в Київській області на постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 17 березня 2017 року у справі № 359/5823/16-а за позовом Бориспільського районного відділу Управління державної міграційної служби України в Київській області до громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 про видворення за межі території України в примусовому порядку.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

21 липня 2016 року в с. Старе Бориспільського району Київської області по вул. Перемоги співробітниками відділу організації запобігання нелегальній міграції, реадмісії та видворення УДМС України в Київській області був виявлений громадянин Республіки Узбекистан ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, який перебуває на території України без наявних законних підстав та документів, які б давали право законного перебування його на території України на визначений термін.

У липні 2016 року Бориспільський районний відділ Управління державної міграційної служби України в Київській області звернувся до суду з позовом, в якому просив примусово видворити з України громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_2. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що громадянин ОСОБА_1 знаходиться на території України без будь-яких законних підстав та не має жодних документів, які б надавали право останньому знаходитись на території України на законних підставах. Як встановлено зі слів та пояснення ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_2 від прибув в Україну із Російської Федерації в грудні 2013 року, власний паспорт втратив жодних інших документів не має, до консульських установ та інших уповноважених органів з приводу відновлення та легалізації свого становища не звертався, крім того іноземець заявив, що законного джерела існування, коштів для існування та постійного місця проживання він не має.

Постановою Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 21 липня 2016 року позов задоволено.

Постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 17 березня 2017 року рішення суду першої інстанції скасовано у задоволенні позовних вимог відмовлено. Апеляційний суд мотивував своє рішення тим, що матеріали справи не містять жодних доказів прийняття компетентним органом рішення про

примусове повернення громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1, в якому має бути зазначено строк, протягом якого іноземець або особа без громадянства повинні виїхати з України, що не перевищує 30 днів з дня його прийняття.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Частиною першою статті 30 Закону України № 3773-VI передбачено, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері міграції, органи охорони державного кордону (стосовно іноземців та осіб без громадянства, які затримані ними у межах контрольованих прикордонних районів під час спроби або після незаконного перетинання державного кордону України) або органи Служби безпеки України можуть лише на підставі винесеної за їх позовом постанови адміністративного суду примусово видворити з України іноземця та особу без громадянства, якщо вони не виконали в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення або якщо є обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення, крім випадків затримання іноземця або особи без громадянства за незаконне перетинання державного кордону України поза пунктами пропуску через державний кордон України та їх передачі прикордонним органам суміжної держави.

Отже, вказаною нормою статті встановлено, що примусове видворення з України іноземця на підставі винесеної постанови адміністративного суду застосовується, якщо рішення про примусове повернення не виконано іноземцем в установлений строк без поважних причин.

Крім того, із змісту наведеної норми вбачається, що примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства передують дві обставини: 1) прийняття рішення відповідним компетентним органом про примусове видворення; 2) ухилення від виїзду після прийняття рішення про повернення або наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення. Тобто, обов'язковим є попереднє прийняття вказаними органами рішення про примусове повернення. Подібний висновок про застосування норм права викладено у Постанові Верховного Суду від 28 лютого 2019 року у справі №754/2198/17.

Колегія суддів вказала, що в матеріалах справи відсутні відомості про те, що позивачем приймалось рішення відносно відповідача про примусове повернення з території України та докази того, що відповідач ухилився або схилитиметься від виконання цього рішення.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1 має родинні зв'язки в Україні (проживає його брат), в матеріалах справи міститься копія паспорту, виданого ОСОБА_1 в Республіці Узбекистан.

Враховуючи наведене, колегія суддів зазначила, що у позивача були відсутні обґрунтовані підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства

ухилитимуться від виконання такого рішення з підстав відсутності паспорту, родинних зв'язків та коштів для виїзду з території України.

Колегія суддів дійшла висновку про відсутність передбачених ч.1 ст. 30 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» підстав для винесення судом постанови про примусове видворення з України громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 09 серпня 2019 року у справі № 359/5823/16-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83553308>.

6. Про поважні причини невиконання рішення про примусове видворення в добровільному порядку

Невиконання в установлений строк рішення про примусове повернення через адміністративне затримання особи строком до трьох діб є поважною причиною невиїзду іноземця з території України

24 жовтня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області на постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 06 лютого 2018 року у справі № 522/23066/17 за позовом Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області до ОСОБА_1 про примусове видворення та затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до ОСОБА_1 про примусове видворення за межі України громадянина В'єтнаму ОСОБА_1 та його затримання з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення за межі території України строком на 6 місяців.

В обґрунтування вимог позовної заяви посилався на те, що позивач, в установлений строк, не виконав рішення про примусове повернення від 06 грудня 2017 року, яким зобов'язано останнього виїхати з території України у термін до 07 грудня 2017 року.

Постановою Приморського районного суду від 08 грудня 2017 року адміністративний позов задоволено.

Постановою Одеського апеляційного адміністративного суду від 06 лютого 2018 року скасовано постанову суду першої інстанції та прийнято нову, якою у задоволенні позову відмовлено, оскільки рішенням ГУ ДМС України в Одеській області №163 від 06 грудня 2017 року позивача зобов'язано покинути територію України у термін до 07 грудня 2017 року. Тобто, на виїзд до В'єтнаму відповідачу надано одну добу, що є неможливим, враховуючи те, що між Україною та В'єтнамом відсутнє пряме авіасполучення. При цьому протягом усього строку,

який надавався йому для залишення України, був затриманий, що підтверджується протоколом про адміністративне затримання від 06 грудня 2017 року

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Зі змісту статті 30 Закону країни "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" вбачається, що примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства передують дві обставини: 1) прийняття рішення відповідним компетентним органом про примусове видворення; 2) ухилення від виїзду після прийняття рішення про повернення або наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилимуться від виконання такого рішення. Тому, підстави, які дають позивачу право на пред'явлення позовних вимог щодо видворення виникають після невиконання іноземцем в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення з України.

Поняття «поважні причини» віднесено до оціночних понять. Наявність оціночних понять в міграційному законодавстві дають гнучкості правовому регулюванню і наближають його до реального життя. Єдиним зауваженням при застосуванні таких понять є вимога про високий рівень як правової свідомості, так і морально-етичного розвитку правозастосовувачів, що дозволить використовувати такі поняття для встановлення справедливості, а не з метою зловживання правом.

Колегія суддів зазначила, що відповідно до прийнятого рішення про примусове повернення від 06 грудня 2017 року іноземець повинен був самостійно залишити територію України, в строк зазначений у рішенні - не пізніше 07 грудня 2017 року, проте іноземець не міг добровільно виконати рішення про примусове повернення в країну походження, оскільки 06 грудня 2017 року був затриманий працівниками міграційної служби в Одеській області до трьох діб, для встановлення особи та обставин правопорушення передбаченого частиною першою статті 203 КУпАП.

Колегія суддів дійшла висновку про те, що невиконання відповідачем в установлений строк рішення про примусове повернення 06 грудня 2017 року, через затримання останнього строком до трьох діб, є поважною причиною не виїзду іноземця з території України не пізніше 07 грудня 2017 року. При цьому відповідач не відмовлявся співпрацювати під час процедури притягнення його до адміністративної відповідальності та затримання, не перешкодив оформленню відповідних документів для його примусового повернення, а невиконання рішення про примусове повернення до 07 грудня 2017 року відбулось з незалежних від нього обставин.

Верховним Судом звернуто увагу, що рішенням про примусове повернення позивача в країну походження іноземцю надано одну добу для його добровільної реалізації. Натомість суб'єкт владних поведень має право встановлювати тридцятиденний строк, протягом якого іноземець або особа

без громадянства повинні виїхати з України, а мотиви скорочення такого строку до одної доби відсутні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 24 жовтня 2019 року у справі № 522/23066/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85154758>

7. Про вимоги до судового рішення про примусове видворення

Нормами чинного законодавства не передбачена вимога зазначення судом конкретної країни, до якої має бути видворено особу

28 жовтня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 на рішення Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 20 лютого 2020 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 17 червня 2020 року у справі № 333/3933/19(2-а/333/6/20) за позовом Комунарського районного відділу у м. Запоріжжі Управління державної міграційної служби України в Запорізькій області до громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 про примусове видворення за межі території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду з позовом до громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 про примусове видворення за межі України.

В обґрунтування своїх вимог позивач зазначив, що відповідач своїми діями порушив законодавство про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, а тому на підставі ст. 26 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», 21.03.2019 Комунарським РВ у м. Запоріжжі УДМС України в Запорізькій області було прийнято рішення № 3 про примусове повернення до країни походження громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1. Відповідач, вищезазначене рішення не виконав та знаходиться на території України незаконно.

Рішенням Комунарського районного суду м. Запоріжжя від 20 лютого 2020 року, яке залишено без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду від 17 червня 2020 року, позовні вимоги задоволено.

Задовольняючи позовні вимоги суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, виходив з того, що наявні визначені ст. 26 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» підстави для примусового видворення ОСОБА_1 за межі території України.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства підлягають особи у випадку їх ухилення без поважних причин від виїзду в установлений рішенням про примусове повернення строк, або коли існують обґрунтовані

підстави вважати, що іноземець або особа без громадянства буде ухилятися від виконання такого рішення ще до спливу цього строку. Тобто, процедурі видворення іноземця або особи без громадянства передуює прийняття компетентним органом рішення про його примусове повернення, яке може бути оскаржено до суду, а також ухилення від виїзду після прийняття рішення про повернення або наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилятимуться від виконання такого рішення.

Верховний Суд зазначив, що рішення про примусове повернення відповідачем не оскаржено. Відповідно до прийнятого рішення про примусове повернення від 21 березня 2019 року іноземець повинен був самостійно залишити територію України, тобто виїхати до будь-якої країни світу, в строк зазначений у рішенні - до 19 квітня 2019 року.

З метою контролю за виконанням вищезазначеним іноземним громадянином рішення про примусове повернення, Комунарським РВ у м. Запоріжжі УДМС України в Запорізькій області було надіслано запит до Головного центру обробки спеціальної інформації Державної прикордонної служби України. Згідно з інформацією Головного центру обробки спеціальної інформації Державної прикордонної служби України за вих. № 0.184-16266/0/15-19 від 03.05.2019 щодо відсутності інформації про перетин державного кордону України у напрямку «Виїзд», перевірки за даними системи «Аркан» від 09.07.2019, громадянин Республіки ОСОБА_1 вищезазначене рішення не виконав та знаходиться на території України незаконно.

У зв'язку з тим, що рішення про примусове повернення відповідачем не виконано, у відповідача відсутні документи на право перебування на території України, а також відсутні документи і підтвердження легального перетину державного кордону України, відповідач не відноситься до осіб, яким надано статус біженця і не є особою, яка потребує додаткового захисту, підстави вважати, що відповідач підпадає під захист статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод або статті 31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» відсутні, суд касаційної інстанції вважає, що суд першої дійшов обґрунтованих висновків про наявність підстав для примусового видворення громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 за межі території України.

Верховний Суд вказав, що нормами чинного законодавства не передбачена вимога зазначення судом конкретної країни, до якої має бути видворений відповідач, а тому посилання скажника на те, що судом першої інстанції не визначено конкретної країни, до якої має бути видворений відповідач, як на підставу для скасування рішення суду першої інстанції, є безпідставною.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 жовтня 2020 року у справі № 333/3933/19 (2-а/333/6/20) можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92482746>.

8. Про право на забезпечення перекладу при прийнятті рішення суб'єкта владних повноважень про примусове видворення

Дотримання права іноземця на перекладача при прийнятті суб'єктом владних повноважень рішення стосовно нього є достатньою і необхідною правовою підставою вважати, що він обізнаний із змістом і сутністю рішення, а отже, знає або повинен знати про втручання в його права

08 липня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного Управління Державної міграційної служби України в Одеській області на постанову Одеського апеляційного адміністративного суду від 07 листопада 2017 року у справі № 522/14605/17 за позовом Головного Управління Державної міграційної служби України в Одеській області до ОСОБА_1 про примусове видворення та затримання з метою забезпечення примусового видворення за межі території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

08 серпня 2017 року позивач звернувся до суду із позовом до громадянина Сомалі ОСОБА_1 та просив примусово видворити з України громадянина Сомалі ОСОБА_1 та затримати його з метою забезпечення примусового видворення за межі території України строком на 6 місяців з помещенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України.

На обґрунтування позовних вимог ГУ ДМС в Одеській області зазначило, що громадянин Сомалі ОСОБА_1 01 серпня 2017 року співробітниками відділу організації запобігання нелегальній міграції, реадмісії та видворення управління у справах іноземців та осіб без громадянства ГУ ДМС України в Одеській області в місті Одеса, по вулиці Преображенській, буд. 64, виявлено громадянина Сомалі ОСОБА_1 уродженця Сомалі, який порушив правила перебування іноземців в Україні.

Постановою Приморського районного суду м. Одеси від 08 серпня 2017 року позов задоволено.

Постановою Одеського апеляційного адміністративного суду від 07 листопада 2017 року постанову суду першої інстанції скасовано. Прийнято нову постанову, якою у задоволенні позовних вимог відмовлено.

Суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що відповідач з моменту затримання не був забезпечений перекладачем з мови, якою він вільно володіє, а відтак не мав змоги розуміти зміст дій та рішень, що приймалися відносно нього службовими особами та не міг отримати належне роз'яснення його прав, зокрема, на отримання правової допомоги.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Примусовому видворенню іноземця чи особи без громадянства передують дві обставини: 1) прийняття рішення відповідним компетентним органом про примусове видворення; 2) ухилення від виїзду після прийняття рішення про повернення або наявність обґрунтованих підстав вважати, що іноземець або особа без громадянства ухилитимуться від виконання такого рішення.

Тому, підстави, які дають позивачу право на пред'явлення позовних вимог щодо видворення виникають після невиконання іноземцем в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення з України.

Право іноземця на перекладача закріплено в пункті 1 статті 5 Декларації про права людини відносно осіб, що не є громадянами країни, в якій проживають, проголошеної Генеральною Асамблеєю ООН 13 грудня 1985 року на виконання Міжнародних пактів про права людини, що ратифіковані Україною.

У пункті 2 статті 5 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод також визначено, що кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

Верховний Суд зауважив, що дотримання права іноземця на перекладача при прийнятті суб'єктом владних повноважень рішень відносно нього є достатньою і необхідною правовою підставою вважати, що він обізнаний з його змістом і сутністю, а отже, знає або повинен знати про втручання в його права.

Судом апеляційної інстанції встановлено, що в протоколі про адміністративне правопорушення від 01 серпня 2017 року зроблено запис, що ОСОБА_1 відмовився від перекладача. Разом з тим, під час судового засідання у суді апеляційної інстанції ОСОБА_1 повідомив, що української мови не розуміє та потребує перекладача. Перекладач необхідний був з англійської мови.

Верховний Суд дійшов висновку, що відповідач з моменту затримання не був забезпечений перекладачем з мови, якою він вільно володіє, а відтак не мав змоги розуміти зміст дій та рішень, що приймалися відносно нього службовими особами та не міг отримати належне роз'яснення його прав, зокрема, на отримання правової допомоги.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 08 липня 2020 року у справі № 522/14605/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90264374>.

9. Про підстави для відмови у примусовому видворенні

Довідка про звернення за захистом в Україні є документом, що засвідчує законність перебування особи на території України на термін її дії та унеможлиблює прийняття рішення про примусове видворення в цей період

28 серпня 2019 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Деснянського районного суду міста Києва від 08.09.2017 та постанову Київського

апеляційного адміністративного суду від 17.10.2017 у справі № 754/11675/17 за позовом Деснянського районного відділу Головного управління Державної міграційної служби України в місті Києві до ОСОБА_1 про примусове видворення та затримання з метою поміщення до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають на території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У вересні 2017 року позивач звернувся до суду з позовом до громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1, в якому просив суд прийняти рішення про затримання з поміщенням до пункту тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 та примусово видворити його з території України.

Обґрунтовуючи позовні вимоги позивач вказував, що громадянин Республіки Узбекистан ОСОБА_1 неправомірно перебуває на території України, та ухиляється від виїзду з території України, чим порушує вимоги статей 4, 9 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства».

Деснянський районний суд міста Києва постановою від 08.09.2017 позовні вимоги задовольнив повністю.

Київський апеляційний адміністративний суд постановою від 17.10.2017 рішення суду першої інстанції в частині примусового видворення з України громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 скасував, та у цій частині виніс нову постанову про відмову у задоволенні позову. У іншій частині постанову Деснянського районного суду міста Києва від 08.09.2017 - залишив без змін.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини четвертої статті 30 Закону № 3773-VI, іноземці та особи без громадянства, які не мають законних підстав для перебування на території України, затримані в установленому порядку та підлягають примусовому видворенню за межі України, у тому числі прийняті відповідно до міжнародних договорів України про реадмісію, розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, протягом строку, необхідного для їх ідентифікації та забезпечення примусового видворення (реадмісії) за межі України, але не більш як на вісімнадцять місяців.

Отже, вказаною нормою статті встановлено, що примусове видворення з України іноземця на підставі винесеної постанови адміністративного суду застосовується, якщо рішення про примусове повернення не виконано іноземцем в установленний строк без поважних причин.

Верховний Суд вказав, що відповідно до частини третьої статті 9 Закону № 3773-VI строк перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні встановлюється візою, законодавством України чи міжнародним договором України, а відповідач 11.09.17 звернувся до Управління ДМС України в Чернігівській області із заявою про визнання його біженцем або особою,

яка потребує додаткового захисту, що підтверджується довідкою про звернення за захистом в Україні №007444, термін дії якої був продовжений до 10.01.18.

При цьому, згідно пункту 3 частини першої статті 1 Закону № 3671-VI, довідка про звернення за захистом в Україні - документ, що засвідчує законність перебування особи на території України на період, що розпочинається з моменту звернення особи з відповідною заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, і є дійсною для реалізації прав і виконання обов'язків, передбачених цим Законом та іншими законами України, до остаточного визначення статусу такої особи чи залишення нею території України, що виключає прийняття рішення про примусове видворення в такий період.

Разом з тим, відповідно до частини четвертої статті 30 Закону № 3773-VI, у разі звернення особи під час її перебування в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, вона продовжує перебувати в зазначеному пункті до остаточного прийняття рішення за заявою.

Верховний Суд вказав, що з огляду на те, що відповідач за захистом в Україні звернувся вже після ухвалення судового рішення у даній справі, тобто вже перебуваючи в пункті тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, підстави для звільнення його до остаточного прийняття рішення за заявою, в силу наведеної норми, відсутні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 серпня 2019 року у справі № 754/11675/17 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83883625>.

10. Про правила перебування іноземців на території України

Законодавством не передбачено винятків із загальних для всіх іноземців правил перебування на території України, і наявність сім'ї не звільняє особу від необхідності дотримання міграційного законодавства України

18 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 18 жовтня 2018 року у справі № 522/14416/18 за позовом Головного управління Державної міграційної служби України в Одеській області до громадянина Бангладешу ОСОБА_1 про примусове видворення за межі території України.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 серпня 2018 року позивач звернувся до суду з позовом до громадянина Бангладешу ОСОБА_1 про примусове видворення відповідача за межі України.

Постановою Приморського районного суду м. Одеси від 16 серпня 2018 року позовні вимоги задоволено. Примусово видворено за межі території України громадянина Бангладешу ОСОБА_1.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції виходив з того, що громадянин Бангладешу ОСОБА_1, не виконав в установлений строк без поважних причин рішення про примусове повернення; у відповідача відсутні документи на право перебування на території України, а також легального перетину державного кордону України; відповідач не відноситься до осіб, яким надано статус біженця і не є особою, яка потребує додаткового захисту. Відтак, підстави вважати, що відповідач підпадає під захист статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод або статті 31 Закону України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" відсутні.

Постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 18 жовтня 2018 року рішення суду першої інстанції скасовано, відмовлено в задоволенні позову.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення суду апеляційної інстанції скасував, рішення суду першої інстанції залишено в силі.

ОЦІНКА СУДУ

Суд з аналізу норм статей 26 та 30 Закону № 3773-VI зауважує, що процедурі видворення іноземця або особи без громадянства передують прийняття компетентним органом рішення про його примусове повернення, яке може бути оскаржено до суду.

Верховний Суд зазначив, що рішення про примусове повернення відповідачем не оскаржено та, відповідно, є чинним. Підставою прийняття даного рішення слугував факт проживання відповідача без відповідних документів, що дають право на проживання на території України.

В силу викладеного, Суд звернув увагу на те, що відповідач фактично без належних на те законних підстав протягом тривалого часу перебуває на території України. Доказів, які б підтверджували обставини, настання яких передбачає застосування положень частини першої статті 31 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» позивачем не надано. Також, відсутні підстави стверджувати, що відповідач підпадає під захист статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Відтак, Суд вказав про неправомірність висновків суду апеляційної інстанції щодо наявності обґрунтованих підстав для відмови у задоволенні позову.

Крім того, Суд зауважив, що мотиви відмови в задоволенні позову судом апеляційної інстанції були висновувані лише на тому, що відповідач має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, а тому позивач повинен був врахувати обставини його сімейного стану під час прийняття оскаржуваного рішення.

Стосовно вказаного висновку, Верховний Суд вказав, що чинним законодавством не передбачено виключень із загальних для всіх іноземців правил перебування на території України і наявність сім'ї не звільняє особу

від необхідності дотримання міграційного законодавства України. При цьому факт батьківства відповідача не спростовує встановлені відповідачем порушення в його діях.

Крім того, зважаючи на наявність зареєстрованого шлюбу відповідача з громадянкою України, як законної підстави залишення та подальшого перебування на території України після звернення позивача до органів міграційної служби із наданням посвідки на проживання з вказаних підстав, він матиме змогу легально перебувати на території України, не порушуючи, при цьому норм міграційного законодавства. Аналогічна правова позиція знаходить своє відображення в постановках Верховного Суду від 23.01.2020 у справі 343/2242/16, від 10.10.2019 у справі № 2340/2910/18, від 12.08.2020 у справі №755/14023/17.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 березня 2021 року у справі № 522/14416/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95616003>

11. Про заходи забезпечення позову у випадку оскарження рішення про примусове повернення з території України

Зупинення дії рішення про примусове повернення на час розгляду справи щодо оскарження такого рішення є таким, що відповідає вимогам і меті, визначеним статтями 150, 151 КАС України, оскільки невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду й ефективний захист прав та інтересів позивача

21 листопада 2018 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області на ухвалу Орджонікідзевського районного суду міста Запоріжжя від 18 червня 2018 року та постанову Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 19 липня 2018 року у справі № 212/1750/18 за позовом ОСОБА_1 до Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області про скасування рішення та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У березні 2018 року громадянка Республіки Узбекистан ОСОБА_1 звернулась до суду з позовом до Управління Державної міграційної служби України в Запорізькій області, у якому просила скасувати рішення УДМС від 14 березня 2018 року № 13 про її примусове повернення за межі України та зобов'язати відповідача анулювати в паспорті громадянина Республіки Узбекистан ОСОБА_1 штампи та записи «Прийнято рішення про примусове повернення від 14.03.2018 року № 13», та штамп «ЗАБОРОНЕНО в'їзд в Україну на 3 роки до 14.04.2021 року».

18 червня 2018 року позивач звернулась до суду із заявою про забезпечення позову, в якій просила суд вжити заходи забезпечення позову шляхом зупинення дії оскаржуваного рішення до вирішення справи по суті.

В обґрунтування заяви про забезпечення позову позивач зазначила, що оскаржуваним у цій справі рішенням УДМС від 14 березня 2018 року вирішено примусово повернути її за межі України та зобов'язати її покинути територію України до 25 березня 2018 року, тобто ще до можливого вирішення справи по суті, а тому, за твердженням позивача, невжиття заходів адміністративного позову шляхом зупинення дії вказаного рішення відповідача становитиме небезпеку заподіяння шкоди правам та інтересам позивача й зумовить ситуацію, за якої захист особи стане утрудненим або неможливим, оскільки позивача у разі невиконання добровільно такого рішення УДМС буде депортовано з України примусово.

Орджонікідзевський районний суд міста Запоріжжя ухвалою від 18 червня 2018 року, яку залишено без змін постановою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 19 липня 2018 року, зазначену заяву задовольнив і зупинив дію рішення Управління державної міграційної служби в Запорізькій області № 13 від 14 березня 2018 року про примусове повернення за межі України громадянки Республіки Узбекистан ОСОБА_1 до вирішення справи по суті.

Задовольняючи заяву про забезпечення адміністративного позову, суд першої інстанції, з позицією якого погодився апеляційний суд, дійшов висновку, що існує очевидна небезпека заподіяння шкоди правам, свободам та інтересам позивача до ухвалення рішення в адміністративній справі, що в подальшому може потягнути за собою необхідності значних зусиль та витрат для відновлення прав позивача.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення судів першої та апеляційної інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що обрання судом першої інстанції такого способу забезпечення позову, як зупинення дії оскаржуваного рішення ДМС, є таким, що відповідає вимогам і меті, визначеним статтями 150, 151 КАС України. При цьому вжиття таких заходів є співмірним із заявленими вимогами та не зумовило фактичного вирішення спору по суті, а спрямовано на збереження існуючого становища до винесення остаточного рішення у справі.

Верховний Суд дійшов висновку про наявність передумов для вжиття заходів забезпечення позову, оскільки аналіз обставин справи дає підстави для висновку, що невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду й ефективний захист прав та інтересів позивача, за захистом яких вона звернулась до суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 листопада 2018 року у справі № 212/1750/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78022780>

12. Про підстави визнання протиправним рішення про примусове повернення з території України

Рішення про примусове повернення особи з України в країну походження у разі наявності в такій особі дітей має прийматися з урахуванням інтересів дітей, як це визначено вимогами Конвенції про права дітей та Законом України «Про охорону дитинства»

30 липня 2020 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Овруцького районного сектору Управління Державної міграційної служби України в Житомирській області на постанову Житомирського апеляційного адміністративного суду від 11 червня 2018 року у справі № 286/1405/18 за позовом ОСОБА_1 до Овруцького районного сектору Управління Державної міграційної служби України в Житомирській області про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У травні 2018 року ОСОБА_1 звернулася до суду з позовом, в якому просила визнати протиправним та скасувати рішення головного спеціаліста Овруцького РС УДМС України в Житомирській області від 13.04.2018 про примусове повернення її за межі України та зобов'язання її покинути територію України у термін до 12.05.2018.

На обґрунтування позовних вимог посилалась на те, що 02.08.1997 зареєструвала шлюб із громадянином України ОСОБА_2, але ще до реєстрації шлюбу з 23.06.1997 стала проживати разом з чоловіком у с. Бережесть Овруцького району. Від шлюбу мають чотирьох дітей, які є громадянами України. ІНФОРМАЦІЯ_1 чоловік помер. Після його смерті позивачка неодноразово зверталась до відповідача для оформлення посвідки на проживання, однак на її звернення не реагували та переліку документів, необхідних для оформлення посвідки на проживання, не надавали. 13.04.2018 відповідачем складено протокол про адміністративне правопорушення та накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 510 грн. Цього ж дня відповідачем винесено рішення про примусове повернення її за межі України та зобов'язано покинути територію України у термін до 12.05.2018. Вказане рішення суперечить тому факту, що з 23.06.1997 її офіційне місце проживання зареєстроване відповідним чином в с. Бережесть. Діти є напівсиротами і виїхати до РФ позивачка не може, оскільки житла там не має та не може забезпечити дітям нормальний рівень життя. Бажає і надалі проживати в Україні та оформити посвідку на постійне місце проживання в Україні.

Рішенням Овруцького районного суду Житомирської області від 21 травня 2018 року відмовлено у задоволенні позову.

Постановою Житомирського апеляційного адміністративного суду від 11 червня 2018 року скасовано рішення Овруцького районного суду Житомирської області від 21 травня 2018 року, прийнято нове судове рішення про задоволення позовних вимог. Задовольняючи позовні вимоги, суд апеляційної інстанції виходив з того,

що рішення відповідача про примусове повернення позивачки в країну походження є не обґрунтованим, не мотивованим, передчасним та підлягає скасуванню.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що письмових доказів звернення позивачки до відповідача щодо вирішення питання законності свого перебування на території України з 1998 року не встановлено до квітня 2018 року, так як і обставин вирішення питання відповідачем щодо порушення позивачкою правил проживання в Україні та її примусового повернення чи видворення протягом майже 20 років. Позивачка проживає в селі Бережесть з дітьми у належній її покійному чоловіку квартирі, спадщину після смерті якого вона прийняла. Іншого місця проживання ні вона, ні її діти не мають, місця проживання в Російській Федерації вона не має, оскільки виховувалась у дитячому будинку.

Діти позивачки є напівсиротами. Крім свідоцтва про народження діти інших документів не мають.

Колегія суддів погодилась з доводами суду апеляційної інстанції про те, що відповідно до Указу Президента України №256/2017 про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони (РНБО) від 10.07.2017 «Про посилення контролю за в'їздом в Україну, виїздом з України іноземців та осіб без громадянства, додержанням ними правил перебування на території України» єдиним обов'язковим для росіян документом для перетину українського кордону є закордонний паспорт з терміном дії, що перекриває час поїздки як для дітей так і для дорослих. Тобто, перетнути кордон України за свідоцтвом про народження діти позивачки не зможуть.

З огляду на наведене, прийняте відповідачем рішення про повернення позивачки з України призведе до порушення принципу 6 Декларації прав дитини, відповідно до якого малолітня дитина, крім випадків, коли є виняткові обставини, не має розлучатися зі своєю матір'ю та принцип 3, що дитині має належати від народження право на ім'я і громадянство. При цьому, підлягають врахуванню положення Конвенції про права дитини від 20.11.1989 (ратифікована Постановою Верховної Ради України №789 від 27.02.1991), згідно з якою сім'ї як основному осередку суспільства і природному середовищу для зростання і благополуччя всіх її членів і особливо дітей мають бути надані необхідні захист і сприяння, з тим щоб вона могла повністю покласти на себе зобов'язання в рамках суспільства.

Статтею 3 Конвенції передбачено, що в усіх діях щодо дітей, незалежно від того, здійснюються вони державними чи приватними установами, що займаються питаннями соціального забезпечення, судами, адміністративними чи законодавчими органами, першочергова увага приділяється якнайкращому забезпеченню інтересів дитини. Держави-учасниці зобов'язуються забезпечити дитині такий захист і піклування, які необхідні для її благополуччя, беручи до уваги права й обов'язки її батьків, опікунів чи інших осіб, які відповідають за неї

за законом, і з цією метою вживають всіх відповідних законодавчих і адміністративних заходів.

Враховуючи викладене, колегія суддів Верховного Суду зазначила, що правильними висновки суду апеляційної інстанції про те, що відповідач діяв без урахування інтересів дітей, як це визначено вимогами Конвенції про права дітей та Законом України «Про охорону дитинства».

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 липня 2020 року у справі № 286/1405/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90674485>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у справах з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства, примусового повернення, видворення та реадмісії (рішення за січень 2018 року – жовтень 2021 року) / Упоряд.: правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. – Київ, 2021. – 60 стор.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua